

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 17

13—17 maj.

Debatter m. m.

Fredagen den 13 maj.

	Sid.
Svar på interpellation av fröken Andersson ang. dispositionen av anslaget till stipendier m. m. åt tonsättare	3

Lördagen den 14 maj.

Sveriges anslutning till Unesco	7
Upphävande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden	30
Arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet	35
Förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland	39
Interpellation av herr Nilsson, Bror, ang. reservbarnmorskornas pensionsfråga	50

Tisdagen den 17 maj.

Interpellation av herr Lundgren ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.	54
---	----

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Lördagen den 14 maj.

Statsutskottets utlåtande nr 3, ang. anslagen under tredje huvudtiteln (utrikesdepartementet)	7
— nr 131, ang. intensifierad medicinsk undervisning och forskning rörande folksjukdomarna	7
— nr 132, ang. vissa anslag till universiteten och karolinska institutet m. m.	7
— nr 133, ang. vissa anslag till tekniska högskolan i Stockholm ..	7
— nr 134, ang. vissa anslag till skolöverstyrelsen m. m.	7
— nr 135, ang. vissa anslag till yrkesundervisningen	7
— nr 136, ang. Sveriges anslutning till Förenta Nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (Unesco)	7
— nr 137, ang. anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.	28

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 143, i anledning av statsrevisorernas berättelse ang. statsverket	35
— nr 144, ang. åtgärder för förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland	39
— nr 145, ang. Norrbottens försörjningsproblem	50
— nr 146, ang. utredning om byggande av väg från Sädvaluspen till Graddis	50
— memorial nr 147, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)	50

Fredagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Ang. dispositionen av anslaget till stipendier m. m. åt tonsättare.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet WEIJNE, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fröken Anderssons interpellation angående dispositionen av anslaget till stipendier m. m. åt tonsättare, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har fröken Ebon Andersson till mig framställt följande interpellation:

Anser herr statsrådet, att Musikaliska akademiens förslag till disposition av det statliga anslaget till stipendier m. m. åt tonsättare står i god överensstämmelse med de föreskrifter, som meddelats i Kungl. Maj:ts kungörelse den 29 november 1919?

Jag får till en början erinra om bestämmelserna i den återopade kungörelsen. Enligt dessa bestämmelser kan anslaget användas

1:o till *stipendier* åt yngre svenska musikidkare med anlag för tonsättningskonst;

2:o till *uppmuntran* av inhemska tonsättare för åstadkommande av musikaliska arbeten av högre värde; och

3:o till *belöningar* åt äldre framstående svenska tonsättare för av dem utförda musikaliska arbeten.

Beträffande stipendierna gäller, att sådana icke kunna tilldelas andra än sökande. Understöd i form av uppmuntran eller belöning åter kan tilldelas även andra än sådana som ansökt därom. Vid ansökan om stipendium skola fogas, som det står i kungörelsen, »musikaliska arbeten som sökanden själv utfört och vilka ådagalägga, att hans egentliga studier i komposition och instrumentering äro

avslutade». Vid ansökning till erhållande av uppmuntran eller belöning behöva däremot icke fogas några musikaliska arbeten. Någon ekonomisk behovsprövning är icke förutsatt vare sig i kungörelsen eller vid den riksdagsbehandling, som föregick denna.

Anslaget, som för närvarande är 20 000 kronor, fördelas av Kungl. Maj:t på förslag av Musikaliska akademien.

Syftet med anslaget är alltså trefaldigt. För det första avses att stipendier skola kunna delas ut till yngre lovande tonsättare, som avslutat sina egentliga studier men å andra sidan icke, såsom jag tror man kan uttrycka det, definitivt »slagit igenom» som kompositörer. Vidare skall anslaget användas till understöd åt tonsättare, som befinna sig i den produktivaste åldern, för att möjliggöra för dem att mera helt och ekonomiskt bekymmerslöst ägna sig åt tonsättararbete. Det är ju som bekant tyvärr så, att detta slags verksamhet ingalunda alltid ger utövaren ett något så när tillfredsställande levebröd. I den av riksdagen godkända motivering, som ligger till grund för nu gällande bestämmelser, har uttalats, att anslaget i främsta rummet skall användas för detta ändamål. Slutligen skall anslaget även räcka till för utdelande av s. k. belöningar, varmed man åsyftat ett slags pensioner åt äldre framstående tonsättare som i huvudsak slutat med sin verksamhet som kompositörer.

Det bör kanske tilläggas, att det i praktiken visat sig svårt att upprätthålla någon bestämd gränsskillnad mellan dessa tre kategorier. Gränserna flyta helt naturligt samman, särskilt i fråga om »uppmuntran» och »belöning». Det spelar inte heller i praktiken — t. ex. ur beskattningssynpunkt — någon roll, om understödet rubriceras som »uppmuntran» eller som »belöning». Däremot torde beskattningsmyndigheterna göra skillnad mellan dessa två understödsformer å ena sidan och stipendier å andra sidan; de senare

Ang. dispositionen av anslaget till stipendier m. m. åt tonsättare.

torde sålunda icke bli föremål för beskattning.

Akademiens förslag till fördelning av årets anslag innebar, att anslaget skulle fördelas på 16 poster, därav 3 stipendier, 6 understöd som »uppmuntran» och 7 som »belöning». Detta förslag har från interpellantens sida och även i pressen blivit utsatt för viss kritik, som avser dels att den yngre tonsättargenerationen skulle ha missgynnats och dels att anslaget föreslagits fördelat på alltför små belopp.

Jag kan meddela att Kungl. Maj:t på min föredragning i dagens konselj fördelat det ifrågavarande tonsättaranslaget, varvid vissa mindre betydelsefulla jämkningar företagits i akademiens förslag. Detta har sålunda i det väsentliga lagts till grund för fördelningen. Detta innebär dock icke, att jag ställer mig oförstående till interpellantens synpunkter. Jag är sålunda principiellt av den uppfattningen, att understöden böra vara så stora, att de verkligen få den åsyftade betydelsen i ekonomiskt hänseende. För att nå detta syfte stå två möjligheter till buds: antingen att avsevärt höja anslaget eller att inskränka antalet anslagsmottagare. Jag skulle för egen del helst se att den förra utvägen skall visa sig framkomlig ett följande budgetår, vilket emellertid blir beroende på den ekonomiska utvecklingen.

Beträffande interpellantens synpunkter i övrigt vill jag framhålla följande. När det för en ecklesiastikminister gäller att taga ställning till så ömtåliga ting som fördelningen av tonsättaranslaget eller författaranslaget är han, om han icke vill ge sig sken av att själv besitta en ingående fackkännedom, som han i allmänhet icke kan äga, beroende av de fördelningsförslag som framläggas av därtill utsedda sakkunniga personer eller myndigheter. Det skulle kunna framstå såsom ett betänkligt godtycke, om han vid anslagens fördelning skulle göra några väsentliga avvikelser från de sakkunnigas förslag, t. ex. utesluta en eller flera av de föreslagna tonsättarna respektive författarna på den grund att han icke ansåg dem tillräckligt lovande eller el-

jest förtjänta av understöd. En helt annan sak är, att en ecklesiastikminister är skyldig att se till, att den myndighet eller organisation, som betros med uppdraget att vara förslagsställare, har sådan fackkunskap och personsammansättning att därigenom skapas betryggande garantier för största möjliga objektivitet och rättvisa.

Jag har icke tillräcklig fackkunskap för att bedöma, huruvida Musikaliska akademien vid avgivandet av sitt nu aktuella förslag visat bristande förståelse för den yngre, modernare tonkonsten. Däremot är jag — liksom för övrigt även akademien själv — medveten om att gällande bestämmelser nu efter 30 år äro i behov av en översyn. På min hemställen har Kungl. Maj:t därför i dagens konselj uppdragit åt 1947 års musikutredning att göra en sådan översyn och inkomma med förslag om eventuella ändringar före den 15 nästkommande september. Det är min förhoppning att på denna utredning grundat förslag skall kunna underställas nästa års riksdag.

Härmed anser jag mig ha besvarat fröken Anderssons interpellation.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! När jag nu till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framför mitt tack för det lämnade svaret, kan jag göra detta utan alla förbehåll. I allt väsentligt är svaret nämligen helt tillfredsställande. Jag befinner mig därför i den kanske något ovanliga men icke desto mindre trivsamma situationen att slippa komma med en rad kritiska reflexioner. Inte heller behöver jag ingå på några långa utläggningar i själva sakfrågan.

Anledningen till min interpellation är att jag har intresse för principerna för stipendieutdelningar över huvud taget. Mitt intresse syftar till att när stipendier utdelas, skola de utdelas på sådant sätt, att de bli så produktiva som möjligt.

Jag vill här understryka vikten av — vilket också herr statsrådet gjorde — att anslaget till tonsättarstipendier i framtiden, helst då i en nära sådan, måtte höjas, så att stipendierna kunna bli av till-

Ang. dispositionen av anslaget till stipendier m. m. åt tonsättare

räcklig storleksordning utan att därför deras antal behöver minskas.

Beträffande sedan själva fördelningsfrågan har det ju i olika sammanhang betonats vikten av att också den yngre tonsättargenerationen får ett i varje fall så effektivt stöd som möjligt. Nu är det ju otvivelaktigt så, vilket också departementschefen har framhållit, att det här rör sig om ett område, där det kanske är speciellt svårt för lekmannen att ta ställning till och avgöra halten av de verk, som framkommit. Jag tycker dock, om jag får sticka in en parentetisk reflexion, att herr statsrådet kanske var väl anspråkslös då han ett par gånger konstaterade att han hade svårt att bedöma denna fråga. Men det är ju en inställning som i övrigt är värd all aktning och vördnad, varför det näppeligen kan röra sig om någon kritik från min sida.

Mot bakgrund av statsrådets inställning är det uppenbart, att stipendienämndens sammansättning blir av avgörande relevans. Det är därför med största tacksamhet jag noterar, att herr statsrådet inte bara har nöjt sig med att inta en välvillig hållning i största allmänhet, utan att herr statsrådet också i gärning har visat sitt positiva intresse för saken genom att uppdraga åt 1947 års musikutredning att snabbt företa en översyn av föreskrifterna i 1919 års kungörelse rörande dispositionen av de statliga anslagen till stipendier m. m. åt tonsättare. Jag tillåter mig bara att härtill foga den reflexionen, att man får hoppas att denna översyn skall leda till det av mig och många andra önskade positiva resultatet.

Jag tackar alltså än en gång för att herr statsrådet både i ord och handling har visat sitt intresse för en lösning av denna fråga. Ytligt sett kan det synas vara en relativt liten fråga, men icke förty tror jag att jag vågar påstå, att den är av väsentlig betydelse för den viktiga del av vårt kulturliv, som musiken representerar.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till tandläkarhögskolorna;

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m.;

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1949/50 till oförutsedda utgifter;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till vattendomstolarna;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till utgivande av lagsamling;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till hjälpverksamhet för utlandssvenskar och flyktingar;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Ebba Eriksson i anledning av olycksfall i arbete;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.; samt

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 227, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 81 angående godkännande av en mellan Sverige och Frankrike träffad handelsöversenskommelse.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 230, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1948 vid dess trettioförsta sammanträde fattade beslut, m. m.; samt

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o, 4:o och 16:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 233, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande.

Herr *andre vice talmannen* anmälde, att han denna dag åter infunnit sig vid riksdagen.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 214, angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Manner-skantz* m. fl. väckta motionen, nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition agående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 3, 131—137 och 143—146 samt memorial nr 147.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.14 eftermiddagen.

In fidem
Eric Carlén.

Lördagen den 14 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 131, i anledning av väckta motioner angående intensifierad medicinsk undervisning och forskning rörande folksjukdomarna;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till universiteten och karolinska institutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till tekniska högskolan i Stockholm;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag för budgetåret 1949/50 till skolöverstyrelsen m. m.; och

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till yrkesundervisningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till Förenta Nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (Unesco) jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 107, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 mars 1949, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att Kungl. Maj:t vidtog de åtgärder, som erfordrades för Sveriges anslutning den 1 januari 1950 till Förenta Nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (Unesco), dels till Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco för budgetåret 1949/50 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor, dels ock till Unescos rörelsefond för budgetåret 1949/50 å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket anvisa ett investeringsanslag av 90 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wistrand* m. fl. (I: 262) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarsson* m. fl. (II: 331), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 107;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Niklasson* m. fl. (I: 263) och den andra inom andra kammaren av herr *Onsjö* m. fl. (II: 333), i vilka likaledes hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 107.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 262 och II: 331 samt I: 263 och II: 333,

a) medgiva, att Kungl. Maj:t vidtog de åtgärder, som erfordrades för Sveriges anslutning den 1 januari 1950 till Förenta Nationernas organisation för

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

uppfostran, vetenskap och kultur (Unesco);

b) till Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco för budgetåret 1949/50 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor;

c) till Unescos rörelsefond för budgetåret 1949/50 under fonden för förslag till statsverket anvisa ett investeringsanslag av 90 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson, Grånebo, Ohlon, Heiding, Bergh, Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Hjalmarson, Kollberg* och *Onsjö*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 262 och II: 331 samt I: 263 och II: 333, avslå Kungl. Maj:ts ifrågakarande proposition.

Herr **OHLON**: Herr talman! Om någon för tre eller fyra år sedan hade frågat mig, huruvida inte Sverige borde gå med i Unesco-organisationen, så skulle jag utan tvekan ha svarat ja. Så sent som för ett år sedan skulle jag ha varit tveksam, men sannolikt även då röstat för Sveriges inträde. För tre eller fyra år sedan visste vi ingenting om hur organisationen skulle komma att utveckla sig. Då hade vi i Sverige en god samhällsekonomisk balans och gott om utländska valutor. Nu äro förhållandena helt annorlunda. Vi veta hur organisationen har gestaltat sig, och vi känna alla till vilka svårigheter som möta vårt land på världsmarknaden, därför att vi sakna främmande valutor.

Unescos uppgift är enligt stadgan att bidra till fred och säkerhet genom uppfostran, vetenskap och kultur. Den uppgiften avser man att förverkliga efter följande huvudlinjer. För det första skall organisationen genom alla slag av massupplysning främja folkens kännedom om och förståelse för varandra. Fritt tankeutbyte i ord och bild skall underlättas — närmast äsyftas väl då press, radio och film. För det andra

skall folkupplysning och kulturspridning uppmuntras genom samverkan på undervisningens område. För det tredje skall kunskap vidmakthållas, främjas och spridas.

Det är alltså en mycket vacker idé, som Unesco har satt sig före, och gent emot målsättningen torde ingen svensk ha någonting att erinra. Om man i en formel skulle vilja sammanfatta vad Unesco visserligen ännu inte är men skulle vara, kan man säga att det skulle vara en stor clearing-central för samverkan, försöksverksamhet och information i alla frågor som röra uppfostran och undervisning, kultur och vetenskap.

Det är två stora problem, som Unesco skulle bidra till att lösa: det materiella problemet att återuppbygga och nyutrusta förstörda skolor, universitet, bibliotek och museer, och det mänskliga problemet att ge de många krigsoffren, särskilt bland barn och ungdom, möjligheter till en hygglig uppfostran och yrkesskolning.

Enligt den berättelse, som inlämnats till Kungl. Maj:t av Sveriges observatör vid de tre hållna generalförsamlingarna, i Paris, i Mexico och förra året i Libanon har Unesco sett som sin uppgift att insamla detaljerade upplysningar om hjälpbehovet och att analysera och kontrollera detta material. Men sedan skall detta underställas andra hjälporganisationer för åtgärder. Enligt observatören skickar också Unesco experter, som stå till tjänst med upplysningar och råd i frågor rörande uppfostran och undervisning. Innevarande år kommer undervisningsväsendet i Afghanistan och på Filippinerna att bli föremål för undersökning genom Unescos försorg. Internationella lärarkurser anordnas. De förläggas detta år till Indien och Brasilien.

Unesco skall föra en kamp mot alfabetismen, väsentligen avseende rådgivning och upplysning samt i viss mån expertbiträde. För närvarande pågå dylika kampanjer i Kina, Mexico och Turkiet, och underhandlingar pågå om att börja en liknande verksamhet på detta område i Mellersta östern och Peru. År 1948 undersökte Unesco förutsättning-

arna för en framstöt i några undangömda dalgångar på Haiti.

Unesco uppehåller också naturvetenskapliga fältstationer, för närvarande fyra, förlagda till Kairo, Montevideo, Nanking och New Delhi.

Meningen är att Unesco väsentligen skall komma att utvidga sin verksamhet som central för utbyte av naturvetenskaplig dokumentation och av forskare. Man avser att sammankalla en konferens för att avhandla spörsmål rörande abstrakttjänst och publikationsfrågor, d. v. s. en clearing-central för all forskningsverksamhet inom ett visst område. Man tänker sig att utge ett polyglottlexikon över teknisk och naturvetenskaplig terminologi. Till detta vill jag säga, att förteckningar över forskningens resultat på olika områden redan torde finnas, fastän det numera efter Tysklands kulturella sammanbrott under och efter nazistregimen är sämre ställt på berörda område än tidigare, och att polyglottlexika över terminologien inom olika forskningsområden existera i varje fall inom teknologi, medicin och stora delar av naturvetenskapen.

Vad beträffar de sociala frågorna tänker sig Unesco att i samarbete med specialorganisationer utföra en ingående undersökning av de sociala faktorer, som bidraga till att uppehålla friktioner mellan folken. Särskild vikt tillmätas en brett lagd undersökning rörande de sociala följdverkningarna av naturvetenskapliga upptäckter.

En filosofisk-sociologisk analys av skilda samhällstyper har just inletts. Meningen är att ingående studera samhällstyperna i fyra länder, nämligen Frankrike, Ungern, Indien och Australien. I varje land skall utväljas en landsbygdskommun och en starkt industrialiserad kommun. Avsikten är att utröna bland annat i vad mån nationella kulturelement bidraga till att utjämna olikheter i social struktur. Forskargrupper av sociologer och psykologer skola utföra undersökningen och samlas denna vår i Unescos högkvarter för att planera detaljerna i utformningen. Vidare planerar man en samling studier över tänke-

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.
sätt och kultursyn i skilda länder. De utvalda länderna äro Frankrike, Norge, Polen, Schweiz, Canada, Indien och Ungern.

Unescos verksamhet inom området för filosofi och humaniora omfattar en rad projekt. Närmast på programmet står en konferens om konstnärens frihet och ansvar. En annan konferens skall diskutera spörsmålet om vetenskapsmännens ansvar för freden. En grupp experter har fått i uppdrag att utarbeta en jämförande analys av afrikanska infödungskulturer. Denna undersökning är ett led i en stort upplagd komparativ kulturanalys.

En annan fråga gäller människans elementära rättigheter. FN:s generalförsamling antog i fjol en »Förklaring om människans rättigheter». Det heter, att få torde ännu vara böjda att tillmäta detta dokument en betydelse liknande den som tillmättes den berömda förklaringen den 26 augusti 1789. Unesco kommer emellertid under år 1949 på skilda vägar att verka för att den nya rättighetsförklaringen blir känd genom press, film, radio och skolundervisning.

När man tar del av alla dessa projekt, så måste man säga sig att de ge ett mycket blandat intryck. En del uppslag äro briljanta, men andra verka minst sagt världsfrämmande, och i all synnerhet måste man fälla det hårda omdömet när man går in på konkreta detaljer om hur Unesco lagt upp sin verksamhet. Det har — för att använda en författares liknelse — varit en ideologisk stratosfärflygning utan kontakt med verkligheten. Det har, ehuru tvivelaktigt, sagts, att förhållandena inom Unesco förbättrats och att verksamheten växlats in på mera realistiska spår, sedan ett regimskifte nyligen kommit till stånd.

Under år 1948 gällde Unescos insatser sådana spörsmål som »att låta verkställa undersökningar av de föreställningar, som befolkningen i ett land har om sitt eget land och om andra länder, eller att fullfölja undersökningar beträffande de filosofiska grunderna för de mänskliga rättigheterna, att till vetenskapsmän och specialister i de till

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

Unesco anslutna staterna rikta en serie förfrågningar beträffande den bild, som ett visst land, eller en viss grupp inom ett land, gör sig av sin egen kultur och förhållandet mellan denna kultur och andra kulturer, individuellt och över huvud taget». Detta var alltså år 1948.

Är det nu så säkert, att organisationen släppt sina vittsvävande uppgifter och gripit sig an med mera näraliggande problem? I viss mån måste man nog svara ja på den frågan. Men bara i viss mån! För en tid sedan bekantgjordes programmet för Unescos nästa årskongress, som hålles i Paris detta år. På dagordningen stå bland annat följande frågor:

1) Kan man på fredens och rättvisans grundvalar medverka till att skapa en världskultur utan att intrång göres på de existerande nationella kulturerna?

2) Vilka plikter böra åläggas de nationella staterna i syfte att skapa ett bättre mellanfolkligt samförstånd?

3) Vad har individen för ansvar i förhållande till massan i sin andligt skapande verksamhet?

4) Hur kan uppfostrarens, vetenskapsmannens och författarens frihet garanteras i den värld vi nu leva i?

Fortfarande försiggår tydligen flygningen ins Blau hinein. Och de dokumenterade resultaten — sedda i förhållande till kostnaderna — hittills väl bortåt 100 miljoner svenska kronor — äro små.

En del resultat kunna dock noteras. Man har exempelvis utgivit en mycket värdefull monografi, som jag har här, rörande organisationen av olika universitet i världen och en monografi över de internationella stipendiemöjligheterna. Jag vill också minnas, att man håller på att utarbeta en förteckning över tillgängliga filmarkiv o. s. v.

Men i stort sett äro resultaten förfärande små i förhållande till kostnaderna. I följd tillsattes ett utskott för att undersöka skillnaden i uppfattning om begreppet demokrati i öster och väster. Problemet har nu lösts, och lösningen har delgivits en spánt väntande värld.

Så här ser den ut: »Enligt kommunism är tolerans av avvikande meningar liktydigt med svaghet och latent fascism. För liberalismen framstår däremot åsiktsförtryck såsom totalitarianism och potentiell fascism.» Så nu veta vi det. Man kan fråga sig, om det skall behövas en världskonferens för att ge svar på sådana spörsmål.

En organisation sådan som denna kommer alltid, i varje fall för lång tid framåt, att brottas med stora svårigheter på grund av de utrikespolitiska motsättningarna. Men man blir beklämd, när man tar del av rapporten från det högtidliga öppnandet av förra årets generalförsamling. Till denna församling hade inbudits bland annat observatörer från en del zionistiska organisationer. Efter det högtidliga öppnandet framställde den libanesiska delegationen ett förslag, att judarna icke skulle vinna tillträde till generalförsamlingen, och i detta förslag instämde alla de övriga arabstaternas representanter. Det blev en hel dags diskussion, varefter den uppställda frågan besvarades med ett ja. I en organisation, som skulle arbeta för fred nationerna emellan, vägrade man att ta ställning till ett sådant fundamentalt problem. De judiska observatörerna hade inte infunnit sig, och problemet var sålunda, förklarade generalförsamlingen, för dagen icke aktuellt. En organisation, som går vid sidan om sin kanske mest fundamentala uppgift, bör bestämt få växa till sig.

Den ekonomiska sidan av saken har ju tidigare förts på tal i riksdagen. Det är anmärkningsvärt att den kvot, efter vilken Sveriges medlemsavgift skall beräknas, är så hög som 2,38 — den motsvarande kvoten för Sverige i Förenta Nationerna är 2 — under det att sådana länder som Nya Zeeland och Norge bara ha en kvot på 0,60, Danmark 0,94, Belgien 1,61, Holland 1,67, Schweiz 1,71 och Brasilien 2,21. Det är ingen rimlig proportion mellan vad som avkrävs Sverige och vad som kräves av andra länder, som delvis utgöra nästan hela kontinenter.

Jag behöver inte gå närmare in på

detta problem, eftersom hans excellens herr utrikesministern belyst det på ett enligt min mening uttömmande sätt i fjolårets remissdebatt. Excellensen Undén yttrade då, att regeringens skäl för att vi dittills hållit oss utanför organisationen var, att vår medlemsavgift skulle bli oproportionerligt hög, bortåt 1 miljon kronor årligen. Vid en tidpunkt, då regeringen antagit mycket stränga direktiv för återhållsamhet i fråga om utgifterna och då många viktiga och angelägna svenska anslagskrav fått stå tillbaka, hade man inte ansett sig kunna ta på sitt ansvar att förorda att en så stor summa som medlemsavgiften till den nämnda organisationen utanordnades.

Man kan ha anledning att fråga sig, om Sveriges ekonomiska läge sedan förra årets remissdebatt undergått en så stor förändring, att hela motiveringen till regeringens ståndpunkt förra året nu har bortfallit. Så vitt jag förstår är den inre samhällsekonomiska balansen fortfarande i varje fall labil, och vårt valutaläge är nu sämre än någonsin och kommer av alla tecken att döma att bli ännu sämre. Det är visserligen sant, att Unescoavgiften nästa budgetår inte blir mer än hälften så stor, eftersom vad som nu kräves endast är halv årsavgift från och med den 1 januari 1950.

Jag får säga att jag inte, sedan jag kom till denna kammare, haft att brottas med någon fråga som varit så svår att behandla som denna. Ena stunden har jag sagt mig, att man får låta alla hänsyn vika — de ekonomiska såväl som den omständigheten, att organisationen hittills, mildt sagt, icke har lyckats. Men nästa ögonblick har jag sagt mig, att man dock måste se till att det blir någon samordning beträffande de anslag, som svenska staten beviljar. När man har varit med om behandlingen av åttonde huvudtiteln i statsutskottets andra avdelning och sett, hur hårt Kungl. Maj:t i denna huvudtitel har gått fram med blåpennan, så kan i varje fall icke jag för min del — sedan riksdagen nu i allt väsentligt har godkänt Kungl. Maj:ts förslag under denna huvudtitel — vara med om att slänga bort pengar till det

Ang. Sveriges anslutning till Unesco. här ifrågavarande ändamålet. Det belopp av närmare en miljon kronor, som vi framdeles för varje år komma att få betala till Unesco, skulle vara tillräckligt för att tillgodose en hel del vetenskapliga behov i vårt land, som stå främst på dagordningen men vilkas tillgodoseande ställts på framtiden med hänsyn till vårt ekonomiska läge.

Och härvidlag får man inte heller förglömma, att avgiften skall erläggas i främmande valutor, låt vara att den kan betalas både i dollars, pund och franska francs. Riksdagen beslöt i fjol att inrätta en medicinsk högskola i Göteborg, som skulle börja sin verksamhet från och med höstterminen 1949. För några veckor sedan kom ett katastrofmeddelande från organisationskommittén för denna medicinska högskola, att det var tveksamt huruvida högskolan skulle kunna börja sin verksamhet i höst, därför att valutakontoret dröjt med att ställa de 300 000 kronor i dollarvaluta till förfogande, som högskolan behövde för att betala instrument, som beställts i Amerika. Situationen räddades i sista stund, men det var en mycket knapp räddning. Jag har också talat med åtskilliga forskare inom naturvetenskaperna, som för sin verksamhet äro beroende just av främmande valutor. De skulle kanske kunna få pengar på privat väg för att göra de inköp, som krävas, men de ha ingen möjlighet att få förfoga över främmande valutor.

När jag väger skälen för och mot Kungl. Maj:ts förslag måste jag tyvärr, herr talman, gå på avslag och yrkar alltså bifall till den vid statsutskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Den föregående ärade talaren berörde litet grand vad som försiggick vid remissdebatten i andra kammaren förra året. Nu begär jag ingalunda, att han skall läsa upp hela protokollet rörande den här frågan, men han skulle ju inledningsvis ha kunnat erinra om att upprinnelsen till debatten var att en politisk meningsfrände till honom själv från Gö-

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

teborg riktade ett starkt angrepp mot mig för att regeringen inte hade föreslagit anslutning till Unesco redan förra året, och han borde till och med ha kunnat tala om att vederbörande ansåg, att det var en så grov försummelse, att något av riksdagens kontrollorgan borde ingripa mot mig. Han skulle ha kunnat gå ett steg längre. När han citerade utrikesministern kunde han ha talat om att utrikesministern i debatten förklarade, att det varit delade meningar inom regeringen och att utrikesministern hade företrätt den uppfattningen, att man av utrikespolitiska skäl redan förra året skulle ha avlåtit en proposition i ämnet. Situationen var helt enkelt den, att utrikesministern framhöll de utrikespolitiska skälen, medan man från andra håll framhöll de finansiella skälen. Med hänsyn till läget ansågs det då lämpligt att göra ett kortare uppskov med anslutningen till Unesco.

Det är vad man har gjort. Men det har aldrig inom regeringen rätt delade meningar om att Sverige borde ansluta sig.

Nu kan man säga, att uppskovet skulle kunnat göras längre. Jag vill då erinra om att frågan uppskjutits först ett helt budgetår och vidare att regeringen nu inte föreslår anslutning förrän den 1 januari nästa år. Följaktligen är uppskovet i själva verket ett och ett halvt år. Man kan ju inte gärna vänta hur länge som helst, om man anser att Sverige bör ansluta sig.

I detta sammanhang skulle jag vilja ta upp en mycket intressant fråga med anledning dels av herr Ohlons anförande och dels av vad utskottsreservanterna skrivit. Man betraktar tydligen Unesco som en något vanartig telning, som man inte vill ha något att göra med, men om telningen växer till och blir mera välartad, då anser man att Sverige möjligen kan vara med. Jag tror till och med, att man anser att Sverige *bör* vara med, då man är av den meningen att vi böra eftersträva internationellt samarbete på detta område.

Låt mig, herr talman, ta en parallell från ett område, som vi alla känna till

mycket bättre. Vi ha en sammanslutning mellan landstingen i landstingsförbundet, och vi ha sammanslutningar mellan kommunerna i stadsförbundet och i Landskommunernas förbund. Vad skulle damerna och herrarna här i första kammaren säga, om en del landsting förklarade, att de inte ville vara med i landstingsförbundet än eftersom man där ännu inte löst alla problem, men sedan, när allt var klart, då skulle det passa dem att vara med.

Enligt min mening kan inte Sverige sitta på parkett när det gäller Unesco och säga: Ni få klara svårigheterna i början, men när ni övervunnit dem, då möjligen kunna vi vara med! Jag tycker det vore en betydligt mycket mera hedrande attityd, om Sverige var med och försökte göra någonting av Unesco, men lämnade organisationen, om den misslyckades, därför att då hade man ändå gjort ett försök.

Nu säger herr Ohlon, att han träffat vetenskapsmän, som klaga över svårigheterna att få valutor och alla besvärligheter som det för med sig. De mest representativa organen som vi ha i Sverige för högre vetenskaplig forskning äro ju forskningsråden på olika områden. Jag skall här nämna några av dem: atomkommittén, jordbrukets forskningsråd, medicinska forskningsrådet, naturvetenskapliga forskningsrådet och tekniska forskningsrådet. De ha en gemensam organisation, samarbetsdelegationens för de statliga forskningsråden Unesco-kommitté. Vad säger då denna kommitté, som alltså representerar de olika forskningsråden, vilka äro sammansatta med den allra största omsorg? Jo, i en skrivelse till Kungl. Maj:t så sent som den 22 november 1948 uttala dessa de mest framstående representanterna för den vetenskapliga forskningen den meningen, att även med hänsynstagande till den kritik som framkommit mot Unesco och det berättigade i den, Unesco synes vara den enda möjligheten just nu att få till stånd ett vittomspännande internationellt samarbete på folkbildningens, vetenskapens och kulturens område med syfte att främja ut-

vecklingen härpå som ett led i ett aktivt fredsarbete. Sverige kan som fredsläskande kulturland icke undandraga sig sina förpliktelser i detta sammanhang.

Jag ställer detta uttalande från de mest representativa företrädarna för undervisning och forskning mot den lek som man möter, inte minst i tidningarna, med Unescos svagheter. Jag vill, herr talman, ingalunda fördölja, att även jag när jag läste Unescos program tyckte att det var litet diffust, och jag tycker fortfarande att en del formuleringar inte precis tilltala oss mera kyliga nordbor. Men för mig har det aldrig varit avgörande, om Unesco redan är bra eller ej. Det avgörande är att jag anser, att Sverige bör vara med och bygga upp ett samarbete även på vetenskapens, undervisningens och kulturens område.

Det är för övrigt rätt intressant att ta del av opinionen utanför riksdagen. Inom riksdagen ha ju väckts två motioner om avslag. Den ena kommer från högern. Jag vet inte om det är en partimotion eller ej, men det är i varje fall ett par mycket framstående representanter för högern som stå såsom huvudmotionärer. Den andra har väckts från bondeförbundshåll. Den har väl inte karaktären av partimotion, men även den har mycket framstående undertecknare. Om jag nu går något tillbaka i tiden, så har i en skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 juni 1947 ett stort antal organisationer uttalat sig för Sveriges anslutning till Unesco. Om jag bläddrar i handlingarna finner jag bland dessa organisationer högerns ungdomsförbund, ungsvenskarna och Svenska landsbygdens ungdomsförbund, SLU. Nu begär jag ingalunda, att partiorganisationerna skola inlösa de växlar, som ungdomsorganisationerna utställa, och jag vill inte heller överdriva de motsättningar som kunna finnas. Det är klart att man i en fråga som denna kan se olika på tidpunkten för anslutning. Men det är ändå rätt intressant — och för min del skulle jag vilja säga beklagligt — att se, att riksdagspartierna i så ringa grad operera på samma linje som sina ungdomsorganisationer. Och framför allt är det

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

ägnat att föra en stackars departementschef på avvägar, när det gäller att bedöma den opinion som finns i detta hänseende!

Denna skrivelse av den 11 juni 1947 hade emellertid även andra sympatisörer. Jag skall nämna några av dem. Jag har förut talat om vetenskapen. Jag skall nu ta undervisningen, och då finner jag, att bland dem som undertecknat skrivelsen voro Läroverkslärarnas riksförbund, alltså den organisation som samlar alla läroverkslärare, och vidare federationen Sveriges allmänna folkskollärarförening, vilken är den samlande organisationen inte bara för de manliga folkskollärarna, utan även för de kvinnliga och för småskollärarinnorna. Vill jag gå litet utanför och plocka organisationer av annan karaktär, finner jag bland undertecknarna Kooperativa förbundet, Arbetarnas bildningsförbund, Folkbildningsförbundet och Sveriges förenade studentkårer. Jag tillhandahåller gärna hela listan för dem som äro intresserade.

I reservationen har anförts ytterligare ett skäl för avslag, och det är ett skäl som jag egentligen tycker är det enda som betyder någonting, nämligen det skälet, att vi för närvarande inte skulle ha råd att ge ut den summa, som det här är fråga om. Såsom chef för ecklesiastikdepartementet har jag ju i hög grad kännning av de svårigheter, som herr Ohlonyss har berört. Men då reservanternas tala om att vi ge ut 5 miljoner kronor för internationellt samarbete, skall jag ännu en gång var artig mot Göteborg och citera herr Ohlons organ, nämligen Handelstidningen, som i en ledare i går skrev, att den summan egentligen var löjligt liten, då den inte utgjorde mer än en tusendel av riksstaten. Jag har inte kontrollerat denna uppgift, men tidningen har nog ett visst fog för att säga, att det internationella samarbetet är av sådan betydelse, att 5 miljoner inte är någon så överväldigande summa som det kan se ut.

Innan jag, herr talman, sätter punkt skulle jag till sist vilja säga, att i den sönderslitna tid, i vilken vi leva, är ändå

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

allt internationellt samarbete av betydelse. Det samarbete, som kan ske på vetenskapens och forskningens område, är utan tvivel av stor vikt för att Förenta Nationerna skall kunna lösa sin huvuduppgift, nämligen att trygga världsfreden.

Nu kan oppositionen här säga, att den bara vill ha ett kortare uppskov. Enligt mitt sätt att se betyder emellertid ett avslag nu på den kungl. propositionen, att frågan inte kan tas upp på åtskilliga år. Hur många kan man diskutera, men helt säkert kommer Unesco inte att redan nästa år förete bilden av den väl tvåltvättade mönstergosse, som oppositionen av i dag med nöje vill ha beröring med, utan det kommer nog att dröja längre. Vi skulle i så fall knappast heller kunna skicka rapportörer till Unesco, ty jag skulle tro, att ingen vill åtaga sig att vara rapportör efter den hårdhanta behandling som organisationen skulle få genom ett avslag på den nu framlagda propositionen.

På de skäl, som jag här anfört, herr talman, låt vara i all korthet, vill jag livligt rekommendera kammaren att bifalla propositionen och att alltså hellre följa ungdomsförbunden än de äldres organisationer.

Herr PAULI: Herr talman! Det skulle vara min uppgift att här föra utskottets talan gentemot reservanterna, men jag måste säga, att ecklesiastikministern i hög grad tagit vinden ur seglen för oss genom de många vägande argument, som han framförde. Jag kan därför fatta mig ganska kort.

Det var förvånande att höra herr Ohlons långa anförande, där han räknade upp en massa uppgifter för Unesco, varmed han tydligen hade för avsikt att belysa hur exotiska ämnen Unesco sysslar med och hur fjärran liggande från Sverige och våra intressesfärer det hela är. Han drog fram några »undangömda dalar på Haiti», och han talade om Afghanistan, Filippinerna, Indien och Brasilien, men han var ju hygglig nog att också påminna om något mera närlig-

gande, nämligen Unescos insatser för att i vår egen världsdel hjälpa till att återuppbygga krigshärjade bibliotek, museer och andra kulturinstitutioner. Det är ju någonting, som bör kunna intressera även herr Ohlon och andra svenska riksdagsmän, försåvitt de inte anse, attt vi över huvud taget icke skola intressera oss för något som ligger utanför våra egna gränser.

Jag har också funnit det ganska märkvärdigt, att herr Ohlon nu liksom i utskottet och på avdelningen drar fram den där episoden om att araberna och judarna inte kunde komma överens i Beirut, att araberna inte ville ha judiska observatörer från staten Israel och att dessa observatörer uteblevo. Det föreföll som om herr Ohlon betraktade detta såsom ett katastrofalt misslyckande för Unesco — jag hörde inte riktigt hur han i dag uttryckte sig, men jag har hört honom anföra samma argument förut. Jag får ju säga, att det vore synnerligen lyckligt om Unesco även kunde ha framgång med uppgiften att försona nationalistiska motsättningar, så fanatiska som de som råda mellan araber och israeliter — med särskild styrka framträdande på den arabiska sidan. Men det vore att begära alltför mycket, tycker jag, och man kan inte med fog föra upp på Unescos debetkonto att denna episod i Beirut inträffade.

Ecklesiastikministern har redan nämnt, att det inte är mycket mening med att yrka på ett uppskov, försåvitt man inte vill skjuta avgörandet av denna fråga fram i en långt avlägsen och ovis framtid.

De ekonomiska argumenten ha också berörts av statsrådet, och jag behöver därför inte gå närmare in på dem. Jag vill dock erinra om att utskottet liksom departementschefen understrukt det lämpliga i att Sverige gör en framställning om att få sin andel i kostnaderna avsevärt sänkt, då den för närvarande är oproportionerligt stor. Detta påpekade herr Ohlon genom att läsa upp en del jämförelsesiffror från andra länder, men han talade inte om att utskottet hade gjort detta uttalande — och det kan

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

man kanske inte heller begära, att en reservant skulle göra!

Utskottet har också haft klart för sig, att inte allting är bra inom Unesco, och utskottet har därför särskilt betonat, att en inriktning på konkreta uppgifter är önskvärd. Men samtidigt är det ju ett faktum, att den nya regim, som inträtt i och med tillsättandet av den nye mexikanske generaldirektören, utlovar förändringar i en mycket positiv riktning. Därför tycker jag inte det är nödvändigt att bara sätta sig ned och skeptiskt avvakta, såsom reservanterna vilja göra. Jag vill på det livligaste instämna med ecklesiastikministern, när han frågar, om det verkligen är en uppgift för oss svenskar att lägga armarna i kors och sätta oss och vänta på parkett för att se hur de klara sig där uppe på scenen. Vore det inte skäl att vi själva ingrepe och hjälpte till? De herrar ur de borgerliga lägren, som här reserverat sig, skulle kanske kunna göra en god insats härvidlag, om de ägnade sin energi mera åt positiva uppgifter än åt detta negativa klankande.

Över huvud taget tror jag att det är oriktigt att sammanställa de ekonomiska synpunkter, som herr Ohlon här anfört — således det förhållandet att vi tyvärr i många fall måste snåla med våra egna kulturanslag — och det begärda anslaget till Unesco. Jag anser att dessa saker inte äro fullt jämförliga. Om vi här i riksdagen avslå en regeringsproposition, som rör rent interna angelägenheter, väcker det kanske en del uppseende på sina håll, åtminstone i den svenska pressen. Men om regeringen har framlagt en proposition, som går ut på att vi nu äntligen, långt efter de flesta andra länder, skola inträda i detta internationella kulturarbete, och riksdagen avslår denna proposition, kommer detta att väcka uppmärksamhet långt utanför Sveriges gränser. Och jag är rädd att ett sådant avslag skulle kunna missuppfattas i mycket hög grad. Visserligen ha vi i Sverige inte så ekonomiskt väl ställt som många utlänningar föreställa sig — det finns faktiskt de som tro, att vårt land flyter av mjölk och honung och att vi ha en ut-

märkt ekonomi, fast så är det ju inte riktigt. Men om vi försöka inbilla dem, att vi på grund av vår fattigdom äro ur stånd att lägga ut de pengar, som erfordras för medarbetarskap i Unesco, komma de helt enkelt inte att tro oss. De komma att säga: Jaha, det säger man, men det är naturligtvis någonting annat som ligger bakom! Och de fråga säkert, varför Sverige isolerar sig på detta sätt tillsammans med det lilla Island, vars situation dock är en helt annan, tillsammans med diktaturstaterna Spanien och Portugal och tillsammans med diverse öststater, vilkas beroende av den stora diktaturen i öster vi alla känna till.

Vi kunna naturligtvis med lugnt samvete svara dem, att det inte alls beror på några politiska baktankar. De svenska riksdagsmän och pressmän, som komma med sina argument mot Unesco, äro säkerligen, hur dåliga dessa argument än i många fall må vara, fullt uppriktiga, det vill jag inte ett ögonblick betvivla. De ha inga biavsikter i bakfickan. Men jag tycker i alla fall, att vi böra ägna ett ögonblicks eftertanke åt den effekt på det internationella planet, som ett avslag på propositionen i enlighet med reservationen skulle kunna medföra.

Det är inte minst med hänsyn därtill, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr FAHLANDER: Herr talman! Alla de argument, som kunna anföras gentemot reservanterna, äro redan uttalade och framförda på ett utomordentligt sätt av de båda föregående talarna. Jag kan därför fatta mig mycket kort.

I den mån man har kunnat följa Unescos verksamhet, måste man nog medge, att den kritik, som av reservanterna framföres, i långa stycken kan anses berättigad. Men å andra sidan får man väl hoppas, såsom här uttalats, att den reorganisation av Unesco, som redan är företagen, framför allt genom att organisationen fått en ny ledare, ändå skall medföra en bättring och ett återförande av arbetet till mera konkreta och mera närliggande uppgifter.

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

Om man jämför de anslag, som äro beviljade till internationella samarbetsorgan, som vi ha biträtt, vilka anslag betecknats såsom varande mycket stora, med vad som är anslaget till försvarsändamål, finner man, att de utgöra knappt en halv procent av våra försvarsutgifter. Krigets verktyg äro överallt ganska fulländade med de miljarder, som årligen anslås för detta ändamål, under det att de internationella samarbetsverktygen äro svältfödda runt om i världen. Det skulle vara generande för oss att undandra oss denna lilla ökning av våra utgifter.

Jag tror över huvud taget, att individerna såsom sådana äro alltför överorganiserade. Vi böra sträva efter att genom ett förnuftigt samarbete organisera världens stater så, att individen allt mer och mer kan frigöras.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WISTRAND: Herr talman! Jag är på intet sätt emot internationellt samarbete, utan tvärtom. Jag tror att man har mycket att vinna därigenom, framför allt på det vetenskapliga området. Men man måste se till hur detta internationella samarbete fungerar, och när det gäller Unesco har man, det kan inte undgås, ett intryck av att arbetet har präglats av inte så litet förvirring och löslighet.

Man ställer sig ytterst frågande inför en hel del av de uppgifter, som Unesco tagit sig före, och man ställer sig likaså mycket frågande till dispositionen av medlen, när man t. ex. finner att 40 procent av pengarna ha gått åt till att betala uteslutande den stab av tjänstemän, som finns samlad inom institutionen. Min erfarenhet har sagt mig, att internationella institutioner och deras arbete tyvärr ofta inte övervakas på samma sätt som institutioner, som ha sina uppdragsgivare samlade in på sig. Därför blir det lätt otillfredsställande förhållanden, och vad vi kunna göra för att reagera mot missbruken är att säga, att vi vänta med att ansluta oss tills vi äro på det klara med att missbruken ha upphört.

Denna inställning innebär icke någon principiell motvilja mot Unesco och dess arbete; det är bara uttryck för en uppfattning som säger: Vi ansluta oss icke till vad som helst utan att veta hur det skötes.

Jag har ingenting emot de belopp som här ifrågasatts för det internationella arbetet. De belopp som Sverige nedlägger på sina internationella förbindelser äro i stort sett mycket väl använda, och de äro i och för sig ingalunda för stora. Mitt motstånd har inte den valören. Men jag undrar, om inte det belopp, som man här ifrågasätter, skulle kunna användas till internationella förbindelser på ett bättre sätt, för mål som vore mera praktiska, mera aktuella och mera fruktbara för den närmaste tiden än vad anslaget till Unesco är.

Det har sagts att Sveriges uteblivande skulle vara ett misstroendevotum. Ja, jag vill inte neka till det. Men jag har den uppfattningen, att institutionen för ögonblicket behöver detta misstroendevotum. Visar det sig att ett mera fruktbara arbete utföres — och det bör väl kunna visa sig ganska snart — då är jag fullt villig att vara med om att stödja Sveriges deltagande i arbetet. Jag tycker dock inte man kan göra det bara på förhoppningar och bara på grund av ett personbyte, som man inte vet vad det innebär. Man vill också se resultat. Vi kunna vänta ett år till.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Strax efter påsk hade jag tillfälle att deltaga i interparlamentariska unionens råds- och utskottsmöte nere i södra Frankrike, och ett av överläggningsämnen var det arbete som utföres inom Unesco.

Där liksom i Sverige framkom mycket stark kritik emot vissa punkter av Unescos verksamhet, men å andra sidan gick det genom debatten en mycket klar och på fakta grundad förhoppning om att den nye chefen för Unesco kommer att föra in arbetet på andra, mindre vittsvävande banor än förut. Vissa av Unescos arbetsuppgifter komma att få prioritet, och de övriga mera

omfattande torde, i varje fall inom över-skådlig tid, få ligga nere. Det är att observera, att regimskiftet inom Unesco ägde rum först i december 1948.

För min del fick jag av debatten den absoluta känslan, att det icke vore lämpligt, att Sverige längre stode utanför denna sammanslutning. Jag kommer därför att rösta för utskottets utlåtande och alltså för den kungl. propositionen, och jag kanske inte står helt utan meningsfränder inom folkpartiet i detta avseende.

Det har gjorts gällande, att det bidrag som vi skulle lämna till Unesco är för högt. Detta är också min uppfattning. Vårt bidrag räknas efter 2,38 procent. Jag kan nämna, att Förenta staternas bidrag är 38,47 procent och Englands 13,55, varigenom dessa två länder betala något mer än hälften av Unescos utgifter. Av småstaternas bidrag är Hollands 1,67 och Schweiz' 1,71 procent. Jag sluter av detta, att det svenska bidraget är för stort i jämförelse med det ekonomiskt starka Schweiz', som emellertid har en vida mindre befolkning, men att vi å andra sidan icke kunna tänka oss någon så avsevärd reduktion av det svenska bidraget, att frågan därom kan ha någon avgörande inverkan i detta sammanhang.

Herr talman! Jag får alltså yrka bifall till utskottets utlåtande. Jag gör detta under betonande bland annat av att Schweiz, där dock kritiken har gjort sig gällande lika starkt som här hemma, har beslutat att med början från den 28 januari i år ingå i Unesco. Detta är efter min uppfattning ett mycket viktigt förhållande. Och jag vill sluta med att säga, att en svensk kulturell isoleringspolitik icke vore nyttig. Då är det bättre att vara med i det internationella samarbetet och med vår röst försöka bidra till att de missförhållanden, som funnits, verkligen komma bort.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDEN**: Herr talman! Då jag begärde ordet, var det i tanke att komma efter en talare, som uppträtt och

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

talat emot den kungl. propositionen. Jag har nämligen av vilseledande pressuppgifter fått den uppfattningen, att herr Holmbäck redan på förhand hade deklarerat en sådan inställning. Nu finner jag till min glädje, att han talade för propositionen. Jag kunde då ha avstått från att yttra mig, men jag kanske ändå kan få framhålla ett par synpunkter, som inte så mycket kommit fram hittills under debatten.

Man kan naturligtvis kritisera mycket som har gjorts och mycket som har underlåtit i denna organisation. Men ingen har bestritt, att det finns ett behov av en internationell organisation i den stil som Unesco representerar på det intellektuella området. Vi hade ju i själva verket även under Nationernas förbunds tid ett slags motsvarighet i förbundet för intellektuellt samarbete, som hade sitt säte i Paris och som stod under Nationernas förbunds auspicier. Denna organisation gjorde inte så mycket väsen av sig; den hade aldrig så stora tillgångar att röra sig med, men den var dock ett uttryck för en allmän uppfattning, att det fanns behov av ett dylikt organiserat samarbete.

Herr Wistrand påtalade den utopism som ligger i detta arbete, den myckna förvirring och löslighet som kommer till uttryck i det. Detta föranleder hos mig den reflexionen, att det finns många motsägelser i en människas bröst. Herr Wistrand går in med oerhörd entusiasm för den s. k. Europarörelsen, och ingen kan väl förneka, att det finns mycken utopism och att det hittills funnits mycken löslighet och kanske också mycken förvirring i denna privata rörelses aktivitet. Herr Wistrand går in med största entusiasm för detta, och jag respekterar det, men jag tycker att han då borde kunna ha en viss tolerans för liknande brister på andra fält, även om dessa arbetsfält ligga hans intressen fjärrare.

Man har sagt — kanske inte i denna kammare men i pressen — att det vetenskapliga samarbetet har fortgått under långa tider före denna organisations tillkomst och att det inte behövs någon

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

särskild anordning för att hålla det samarbetet vid liv. Det ligger mycket i det påståendet. Vetenskapliga kongresser ha vi haft under långa tider, och de ha klarat sig själva. För min del skulle jag inte anse det vara någon vinst att flytta över allt bestyr med de vetenskapliga kongresserna till Unesco. Men de vetenskapliga kongresserna representera dock enligt min uppfattning en kontakt mellan eliten av den vetenskapliga kulturen inom skilda områden, under det att Unescoorganisationen ju i hög grad kommer att få sitt arbetsfält när det gäller att höja den allmänna genomsnittliga nivån, framför allt kanske i länder som äro mera efterblivna.

Där finnas ju i själva verket oändliga arbetsuppgifter. Jag tror att det är av stor vikt, att uppgifterna ställas så, att vi försöka se dem i hela deras vidd och att vi söka på en och annan punkt taga något steg framåt för att lösa dem. Vi svenskar ha ibland visat oss ha sinne även för sådana ansatser. För närvarande pågår ju i Etiopien ett svenskt arbete, som består i att vi skicka ut lärare och instruktörer på skilda områden för att hjälpa till att i detta efterblivna land höja den genomsnittliga utbildningen på vissa begränsade områden. Vi ha inte ansett, att detta legat oss allt för fjärran. Jag har det intrycket, att denna svenska verksamhet i Etiopien uppbäres av en mycket allmän opinion i vårt land.

Är det då så besynnerligt, om Unesco sysslar med liknande problem i Afganistan eller på Filippinerna eller på Haiti? Jag tror man får vänja sig vid att se dessa frågor en smula i universellt perspektiv. Det finns faktiskt oändliga arbetsuppgifter just i de efterblivna länderna, och man kan icke inom vårt land blunda för dessa problems existens.

Man kan kritisera kostnaderna och påstå att vi i Sverige skulle få för höga avgifter. Den kritiken är otvivelaktigt i hög grad befogad, men på den punkten vill jag bara erinra om att det numera i officiella uttalanden erkänts inom För-
enta Nationernas församling, att Sverige

bör komma i åtnjutande av en sänkning av sitt bidrag, vilket skulle medföra sänkning även av bidraget till Unesco. Det finns också all anledning att framföra invändningar mot förvaltningsapparaten storlek, mot planlösheten i somliga arbetsuppgifters anordning o. s. v. Vi svenskar äro ju över huvud taget lagda för att kyligt och nyktert betrakta de frågor, som vi ställas inför, och det är ofta svårt för främmande folk att förstå, hur litet engagerade vi bli i fråga om problem, som i så hög grad entusiasmera folk med en annan läggning än vår. Jag tror nu för min del, att vår sakliga läggning är en stor tillgång i internationellt samarbete, men endast under förutsättning att den kommer till uttryck inom respektive organisationer; vi skulle alltså kunna göra en insats inifrån. Stå vi däremot utanför och föra fram varjehanda kritik, så gör detta fasligt litet intryck.

Jag skulle därför vilja säga, att om vi fortfarande hålla oss utanför detta arbete — och om vi avslå detta förslag, kommer det uppenbarligen att bli samma hållning en lång tid framåt — kommer detta, som ecklesiastikministern nyss underströk, utifrån att tolkas såsom likgiltighet eller såsom beroende på några andra okända skäl för passivitet i denna fråga.

Jag förordar livligt propositionens antagande.

Herr WISTRAND: Ers Excellens! Det bor ingalunda någon dubbelsjäl i mitt bröst. Jag har precis samma uppfattning i frågan beträffande Unesco som jag har beträffande Europarörelsen. Jag har här inte talat om utopiska mål. Vad jag vände mig emot var förvirringen och lösligheten i organisationens sätt att arbeta. Tar Unesco upp sitt arbete på samma praktiska och målmedvetna sätt som Europarörelsen har gjort, kanske det också lika hastigt kan komma till så påtagliga resultat, som Europarörelsen redan har gjort, och då skall jag också vara fullt villig att stödja Unesco. Jag har inte någon som helst annan uppfattning

om dess mål än vad hans excellens herr utrikesministern har.

Jag vore också mycket glad om jag i Ers Excellens uttalande kunde finna en vilja att ekonomiskt stödja även Europarörelsen efter samma grunder efter vilka man här vill ge stöd åt arbetet inom Unesco. Jag är nämligen i motsats mot andra av den uppfattningen, att vi ingalunda betala för mycket här i landet för våra internationella förbindelser. Jag lägger inte huvudvikten på den sidan av saken.

Herr OSVALD: Herr talman! För vår anslutning till Unesco har det redan framförts så många starka argument, att jag nu kan fatta mig mycket kort.

Jag skulle vilja börja med att säga, att jag i likhet med herr Ohlon väl skulle kunna beteckna mycket av verksamheten i Unesco hittills som en ideologisk stratosfärflygning utan kontakt med verkligheten. Det är sant, att det har riktats mycken och ofta mycket befogad kritik emot Unescos hittillsvarande verksamhet. Men jag måste säga, att när man som reservanterna i detta fall framhålla dels att det är önskvärt, att vi deltaga i ett internationellt samarbete även på kulturlivets område, och dels att den organisation, som verkar på detta område och som har blivit utsatt för kritik, nu står under omorganisation, då synes mig den riktiga slutsatsen icke vara att vi skola springa ifrån det hela utan tvärtom att vi böra väl då vara med och verka för att få en sådan inriktning av verksamheten och en sådan utformning av organisationen, att den kommer att motsvara våra egna syftemål och kan lösa de uppgifter, som vi själva finna vara angelägna i det internationella samarbetet.

Det är ur den synpunkten som jag framför allt vill framhålla betydelsen av att vi äro med, även om det nu kostar litet mer än det kanske borde göra. Både Kungl. Maj:t och utskottet ha ju framhållit önskvärdheten av att man försöker nedbringa storleken av vår avgift.

Jag tror också man kan säga, som hans excellens herr utrikesministern nyss sade, att vi svenskar säkerligen kunna gö-

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

ra en insats inte bara för oss själva utan även för världen i stort, om vi nu deltaga i det internationella samarbetet för att utforma verksamheten som vi tycka att den skall vara. Inom den vetenskap, som jag själv har haft någon kontakt med, är det — det vill jag bestämt framhålla, herr talman — ett behov att man får en direkt kontakt med Unescos verksamhet. Det är sant att vi ha haft internationellt samarbete tidigare, att vi haft vetenskapliga kongresser o. s. v., men det är ingen tvekan om att det internationella samarbetet inom den vetenskapliga forskningen bör ytterligare förstärkas.

Till sist, herr talman, tror jag att vår anslutning till Unesco kan betraktas som ett led i en fredlig utveckling av vår värld. Jag ber därför, herr talman, att få ansluta mig till dem som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Herr NERMAN: Herr talman! Alla svenskar äro glada och stolta över att Sverige står i främsta ledet i fråga om det materiella, inom idrotten och sådant. Är det då förmätet att önska, att Sverige också skall ligga i täten i vad man kan kalla de andliga idrotternas stadion? När vi tala om Norden ha vi ganska lätt att förstå, att man bör stödja även det andliga samarbetet. Vi ge t. ex. anslag till Föreningen Norden. Även där äro resultaten ännu tyvärr tämligen svaga, och ändå är det ingen som vägrar att vara med om det anslaget. All vår början bliver svår, men om vi inte försöka, blir det ju ingenting.

Det internationella samarbetet i Unesco är väl bara en fortsättning och en konsekvens av vårt samarbete i Norden. Och är det inte också så, att det på kulturens område ändå är lättare att nå människorna och arbeta för internationalism än det är på andra områden, där de ekonomiska och sociala intressena mera lägga hinder i vägen?

När man i högermotionen särskilt betonar den materiella fördelen, alltså den direkta valutan för utgiften, den nytta för vårt land som kan vara förknippad med anslutningen, är detta ändock en

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

överbetoning av materialismen, som inte rymmar riktigt väl med motionärernas kulturnivå. Det gäller här något som är större än nationella fördelar, det gäller en investering i den gemensamma mänskliga kulturen.

Säkert äro vi alla ense om att den för närvarande är i nöd. Sverige är mycket gärna med och försöker med pengar och på alla möjliga sätt bringa hjälp åt folk i nöd långt ute i världen. Men här, då det gäller den andliga nöden, har man svårare att vara med. Vi äldre, som ha sett bättre tider — jag är övertygad om att min ärade bankkamrat, som är motionär i ärendet, är fullt ense med mig om detta — vi känna ganska hårt, hur den mänskliga kulturen för närvarande är nere i en vågdal och hur den pressas allt djupare under den söndersprängning folken emellan som vi uppleva. Vi minnas också, och det minnas många av kammarens ledamöter, hur det var för 50 år sedan, då internationalismen var en självklar sak, då man sammanträdde till vetenskapliga kongresser och till stora folkliga kongresser utan hinder av pass och sådant, då man reste fritt genom länderna, då över huvud taget det mänskliga hade en helt annan klang och det rådde en helt annan frihet än nu. Särskilt för ett land som Sverige — Nobelprisens land — borde det ju vara en hederssak att även nu kämpa i främsta ledet.

Jag tänker också på en annan sak. Sverige offerar årligen, inte officiellt men genom insamlingar, stora summor — jag skulle tro större än dem det här gäller — på den s. k. hednamissionen, och den rör lågt stående folk mycket, mycket långt borta. Böra vi då inte vara med så mycket mer i arbetet på hela kulturens förmänskligande? Det har ju gått så långt i världens söndersprängning, att man numera i en stor stat betraktar internationalism som någonting avskryvbart och andra folk som både lågt stående och farliga. Man talar om »hemlösa kosmopoliter». Det är ett mycket allvarligt tidens tecken. Rent demokratiskt är också Unesco att rekommendera emedan det vid sidan av staternas re-

presentation skapar nationella råd. Sådana finnas redan i stort antal och ett skulle nu bildas även i Sverige.

Det har i utskottet varit en så gott som enig borgerlig samling emot denna proposition. Det är en enda, en folkpartist, som har gått med utskottsmajoriteten. Lyckligtvis har han meningsfränder bland flera av medlemmarna i de borgerliga partierna här. Och innan min ärade bankkamrat gick ut nyss råkade han ge mig ett citat, som jag skulle vilja ge honom tillbaka just nu, fastän han inte är här. Det passar särskilt då man, som statsrådet Weijne gjorde, påvisar att ungdomsorganisationerna tyckas bättre ha känt vad tiden kräver. Jag vill alltså erinra om vad en för oss alla känd skald skrev:

»Bort den blick, som, skarp för hindren,
är för målets skönhet skum!
Hädan, — — —.»

Jag skall inte fortsätta; resten vore en oartighet mot min bankkamrat, som gav mig citatet!

Unesco har inte nått idealet ännu, och vi ha självfallet skäl att tänka på Sveriges ekonomi. Men det finns också andra synpunkter, främst vår skyldighet att bidra till det mänskliga samarbetet på alla områden. En författare i Handelstidningen — statsrådet Weijne har ju förut nämnt, att det är en tidning som utkommer i herr Ohlons stad och står honom nära — säger så här: »Unescofrågan är ur svensk synpunkt en ansvarsfråga, icke en fråga om för- och nackdelar.» Ja, politik är inte bara frågor om kol och olja och pappersmassa och sådant. Utrikespolitik är inte bara handelsavtal. Det internationella mänskliga umgänget är säkert i längden mycket mera realpolitik än vissa andra saker, som tyckas ligga vårt intresse närmare.

Jag är ytterligt tacksam emot eklektiskministern, som har fört fram anslutningen till Unesco så fort det blev finansiellt möjligt, och även mot regeringen i övrigt, som understött honom. Och jag får säga, i det jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, att jag för min del aldrig har varit mera glad att få votera än nu.

Herr HERLITZ: Herr talman! Fortsättningen på det citat, som herr Nerman så diskret avbröt, handlade visst om »gubbar», som skulle hålla sig borta från »heligt rum».

Jag skall be att få anmäla mig såsom en sådan! Jag skulle nämligen vilja vara med bland dem som vilja hålla sig borta från det rum, som i varje fall herr Nerman vill betrakta som heligt.

Allvarligt talat, herr talman, känner jag som djupt beklämmande den situation, i vilken vi nu befinna oss. Vad det här är fråga om att arbeta för, humaniteten, freden, mänsklighetens återställande, återknytandet av de slitna banden mellan folken, är ju uppgifter, som man känner som någonting utomordentligt angeläget och nödvändigt. Men på samma gång är det så omöjligt att på något sätt hoppas någonting av det som här föreslås.

Jag har försökt göra klart för mig vad det är Unesco egentligen syftar till i denna stora förvirrande mångfald av projekt, som tagits upp.

Då vill jag för det första ta fasta på en huvudsynpunkt, som finns i själva programmet, nämligen den att Unesco skall verka för fred, att alltså allt dess arbete skall syfta till att trygga freden. Jag noterar med tillfredsställelse att det knappast är någon, med undantag möjligen för herr Osvald, som här i kammaren givit uttryck åt en så utopisk föreställning som att detta arbete kan ha någon dylik verkan.

Hur vill då Unesco arbeta i detta syfte? Ja, tydligen först och främst genom propaganda i olika former — inte bara genom propaganda i dess grövre former utan även genom allsköns andra anordningar — för att övertyga mänskligheten om att andra folk äro hyggliga och att vi höra vara mänskliga och hålla tillsammans, sträva till freden, o. s. v.

Herr talman! Denna tanke på propaganda, den ryser jag inför! Jag tycker det är ett dekadansenfenomen över huvud taget i nutida politik att vi, sedan doktor Göbbels började för 15 år sedan, ha blivit vana vid att det är staterna, som skola driva propaganda för sig själva

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

och sina strävanden. Det blir något alltmera ängsligt angeläget, tycks det. Det är ett svaghetstecken i det nutida statlivet. Hur skall en sådan propaganda verka? Ja, antingen utrustas nu Unesco med likadana maktmedel som dem doktor Göbbels hade, eller också — ja, om det inte får dem, vad förmå då de svaga viskningar, som kunna åstadkommas genom skrifter och tal från den sidan, mot alla de mäktiga krafter, som välla fram i folken i den offentliga diskussionen? Och vad förmår en sådan propaganda framför allt emot staternas egen politik, som här är det avgörande?

Vidare och för det andra tror man nu på vissa håll, att redan detta att sprida upplysning, att lära folk att läsa och att över huvud taget öka bildningen, är någonting som i alla fall måste föra välsignelse med sig. Men om de lära sig att läsa i Afganistan, så är det mycket vunnit med det. Jag skall inte ta upp någon diskussion om bildningens välsignelse, vare sig för vårt folk eller för allsköns andra folk. Den frågan kunde man naturligtvis diskutera hit och dit. Men nu har man anledning att sätta i fråga, vad t. ex. läskunnighet och sådant har för betydelse ur fredsfrämjande synpunkt. Vem vet, vilka skrifter afganerna komma att läsa? Vem vet, vem som trycker dem? De ha grannar i norr och de ha grannar på andra håll; det kan bli det ena och det kan bli det andra.

Jag tror inte på Unesco såsom en nämnvärd faktor i fredens tjänst. Där emot skall jag starkt stryka under en sak såsom utomordentligt betydelsefull, och det är strävandet att över huvud taget främja kulturutbytet mellan folken på, om jag så får säga, högre plan.

Jag kan till fullo skriva under vad herr Nerman nyss sade om hur torftig världen har blivit sedan vår ungdom, då vi alla självklart levde i en internationell atmosfär. Europa har ju på ett fruktansvärt sätt förarmats, och ingenstades känner man detta på ett djupare sätt än inom det andliga arbetet av olika slag. Sverige har icke minst förarmats på detta sätt. Vi äro fruktansvärt isolerade. Vi äro provinsiella mer än många

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

andra folk när det gäller kulturlivets olika yttringsformer — provinsiella icke minst därför att vi äro så belåtna med oss själva och till freds med hur vi ha det.

Det är självklart ett djupt känt behov att komma ifrån denna isolering, denna förarmning. Vi behöva komma ifrån det för vår egen del, och kanhända kunna vi göra någon nytta på något annat håll, ehuru jag känner mig mycket fränstött av den uppfattning, som man ständigt och jämt får höra predikas: att Sverige med sin gamla demokrati kan ha att lära folken ute i världen så mycket gott.

Men vi kanske kunna göra någonting. Därför, herr talman, hör jag inte alls till dem som säga — jag tycker att den meningen skymtar fram i reservationen — att det här gäller så mycket pengar och att vi redan ha offrat så mycket (jag tror att beloppet räknats ut till 5 miljoner kronor) på internationella ändamål, att vi måste hejda oss och säga: »Bort det, att vi skulle fortsätta!» Jag ser tvärtom saken så, att när det gäller internationellt kulturellt samarbete skall det offras oerhört mycket, ty det är ett livsbehov för oss själva. Men det är utomordentligt svårt att knyta och att upprätthålla internationella kulturella kontakter av olika slag och att göra dem fruktbringande. Det har förekommit så oändligt mycket av humbug, löshet och ytlighet på detta område, så mycket som har klätt sig i vackra fraser men som har haft intet värde.

Jag frågar mig då: Vad ha vi att vänta av Unesco ur denna synpunkt? Jag må då säga att jag inte hör till dem, som se saken så att de vilja »vänta och se». Från början har det här förekommit en del förirringar, säga de, men nu skall ju mexikanaren Bodet föra in arbetet på bättre bog, och om något år grejar sig det hela, så att vi kunna vara belåtna och tillfredsställda.

Nej, till min sorg måste jag se saken på ett annat sätt. Jag måste säga att jag misstror själva tanken på en världsomspännande organisation, som djärvt och förmätet påtar sig den fruktansvär-

da uppgiften att försöka leda, dirigera och ordna kulturlivet i alla dess olika yttringsformer världen runt. Vår tid, där personligheterna bli fattigare och torftigare år efter år, har fått en hjälplös övertro på organiserandet, och här ser man, tycker jag, ett uttryck för denna fantastiska tro.

Jag misstror sålunda den alltför väldiga apparaten, och jag misstror den desto mer som det til syvende og sidst dock är en politisk apparat. Det är en konferens av regeringsrepresentanter — jag förutsätter att de väljas bland kulturellt intresserade personer, men det är i alla fall en under staternas ledning stående organisation, som skall samla allting under en hatt — liksom somliga här i landet älska att, om det finns ett antal organisationer, som arbeta för ett ändamål, föra ihop dem alla i en överorganisation, där allting kan koncentreras.

Det är genom att på detta vis sträcka sig långt, gripa efter en mångfald av olika ämnen, som arbetet med nödvändighet blir ytligare, värdelösare, mindre haltfullt än det eljest skulle kunna bli.

Saken är ju i all enkelhet den att det återknytande av Europas och för all del också världens kulturförbindelser, som vi behöva, inte åstadkommes genom att koncentrera ansvaret på ett håll. Utan det åstadkommes, om jag får använda det uttrycket, på den demokratiska vägen att man främjar de fria krafterna på de olika vägar, där de vilja gå fram.

Det är de personliga krafterna som söka och vinna kontakter, som arbeta tillsammans med varandra, som personligen tränga in i ett främmande lands problem, som sätta sig ned till att tänka igenom problemen och så vidare — det är sådana krafter, säger jag, som betyda någonting för det internationella kulturarbetet. Och vad man kunde önska, det vore, att det offrades väl så mycket, som här är avsett att offras för Unesco, på olika former av sådant arbete. Men vad vi däremot inte skola göra är att hemfalla åt den vidskepliga tron på sådana här vidunderliga jätteorganisationers förmåga att klara problemen.

Ingen skall säkerligen i andra länder misstyccka, om vi här i Sverige ta ståndpunkt till problemet om Unesco i denna realistiska anda.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jag har för min del rätt svårt att ta ståndpunkt till vissa delar av herr Herlitz' yttrande. Det kan hända, att jag gör honom orätt, men när jag hörde honom fick jag det intensiva intrycket, att hans yttrande var ett av de mest reaktionära yttranden jag över huvud taget hört i Sveriges riksdag. Det kanske var fel — det var måhända i stället ett av de mest pessimistiska yttranden, som här hållits. Men i varje fall måste jag säga, att jag inte alls delar hans uppfattning när han påstår, att Unesco skulle vara en propagandainstitution och att det skulle få ungefär sådana maktmedel, som doktor Göbbels hade i Tyskland.

Ja, när man kan komma med sådana liknelser och jämförelser, då tror jag att man är helt och hållet på sidan om den debatt, som vi här böra föra.

Jag har under herr Herlitz' anförande suttit och sett på ett anförande, som den nye direktören för Unesco, herr Torrès Bodet, höll för några månader sedan rörande det program, som Unesco under den närmaste tiden tänker försöka ägna sig åt att genomföra. Jag kan i varje fall inte finna, att propagandan där spelar någon större roll, och inte heller kan jag finna, att Unesco försöker dirigera kulturlivet i världen. Unescos roll är ju att försöka befrämja det kulturella utbytet länderna emellan, att då det gäller det fria ordet försöka befrämja utbytet av böcker, tidningar, nyheter och så vidare. Det är någonting helt annat än vad man fick intryck av genom herr Herlitz' anförande.

Herr **ELOWSSON**, NILS: Herr talman! Den oerhörda nedvärdering av det internationella samarbetet i denna stora internationella organisations form, som herr Herlitz här har gjort, kan inte gärna få stå oemotsagd, därför att den inte var riktig.

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

Hela den utveckling som vi ha bevittnat, i synnerhet, kunna vi säga, under de senaste två århundradena, bär ju ett omisskännligt märke av att detta internationella samarbete har burit frukt. Under hela denna tid har det visserligen inte funnits internationella organisationer, men ända sedan vi började med sådana, d. v. s. ungefär vid mitten av 1800-talet, har detta organisationssystem vuxit ut över allt fler områden, både på det rent praktiska samarbetets område och på det kulturella. Det är väl ändå att vara alltför blind när man påstår, att detta samarbete ingenting har betytt.

Jag skall endast be att få peka på en mycket betydelsefull detalj i den senaste tidens utveckling, en detalj, som enligt mitt förmenande åtminstone mycket tydligt visar och slår fast, att detta samarbete faktiskt har räddat världen och därmed också kulturen.

Vi veta ju att när det första världskriget var slut och det gällde att försöka förhindra att ett nytt bröt ut, kom den amerikanske presidenten Wilson över till Europa med sina 14 punkter. Med utgångspunkt från det förslag, som han då lade fram, bildades inte bara Nationernas förbund, utan också den internationella arbetsorganisationen i Genève.

Nationernas förbund blev det politiska instrument, med vilket man skulle försöka lösa de olika tvistigheter, som kunde uppstå mellan nationerna. Internationella arbetsorganisationen var avsedd att bli ett parlament, där representanter för arbetslivets båda faktorer, arbete och kapital, kunde mötas till överläggningar för att försöka jämna ut de motsättningar, som kunde finnas mellan dessa bägge parter, och för att så långt det gick försöka i olika avseenden höja de efterblivna folken.

Bägge dessa organisationer kämpade med oerhörda svårigheter under mellankrigstiden. Internationella arbetsorganisationen överlevde, men Nationernas förbund gjorde det inte. Det arbete, som Nationernas förbund emellertid i all sin vanmakt ändå hann utföra under de år

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

det fanns till, grundlade icke desto mindre i människornas medvetande över hela världen insikten om hur absolut nödvändigt det var att man hade en sådan internationell organisation, och därför kom ju också Förenta Nationerna till praktiskt taget omedelbart efter det andra världskrigets slut.

Vad var det då som har lett till att det framstår såsom så absolut självklart, att vi skola ha en sådan internationell organisation? Jo, det är framför allt de erfarenheter, som det amerikanska folket har gjort. När Wilson kom tillbaka till Amerika från Europa och Versailles efter det att Nationernas förbund där hade bildats, och han skulle försöka övertyga den amerikanska kongressen om att Amerikas förenta stater också borde ansluta sig till Nationernas förbund, så fick han nej! Det var en av de svagheter, som från början vidlådde Nationernas förbund. En annan svaghet var, att inte Sovjetunionen gick med.

Nationernas förbund blev från början ett svagt instrument, därför att det belastades med allt det som Versaillesfreden lade på det, men också därför att åtminstone två av de allra största folken inte kommo med i organisationen.

Men det arbete, som under denna tid hade utförts, hade dock berett marken på ett sådant sätt, att när det andra världskriget var slut var det helt enkelt en fullkomligt självklar sak, att vi skulle ha en ersättning för Nationernas förbund, och vi fingo också en sådan i Förenta Nationerna. Det var som sagt de erfarenheter, som det amerikanska folket hade gjort under mellankrigstiden, framför allt efter kraschen på börserna i New York år 1929, som bidrog här till.

Jag förstår att herr Herlitz — som jag ser just nu göra en anteckning — kommer att säga, att jag här talar om saker och ting, som sammanhånga med det politiska och det ekonomiska området. Och den anmärkningen — om han kommer att göra den — är i så fall alldeles riktig. Men det är väl ingen här som vill försöka göra gällande, att icke

det arbete, som har gjorts på det politiska och det ekonomiska området, också har haft nytta av vad som utförts på det kulturella området och som har närmast folken i olika avseenden och gjort det lättare för dem att förstå varandra.

Då invänder man: »Men det andra världskriget kom icke desto mindre!» Ja, det blev så, dels därför att de krafter, som vi hade för att förhindra det, voro alltför försvagade vid den tidpunkten, och dels därför att det andra världskriget var ett medvetet planlagt död, som sattes i gång. Och lika litet som människorna kunna förhindra enskilda individer att begå exempelvis mord — i singularis — lika litet har det hittills varit möjligt att förhindra människorna att taga livet av människor i mångfald. Men lika säkert som det kulturella samarbetet har fyllt och fyllde en mycket stor uppgift fram till det andra världskrigets utbrott, så hjälpte det till att sammanhålla framför allt de anglosaxiska staterna, men också andra stater, så att de gemensamt kunde utkämpa detta oerhörda krig. Helt visst berodde detta på att de kände en andlig gemenskap. Det fanns en frändskap mellan dessa folk, en gemensam kultur, en gemensam värdesättning av allt sådant, som människorna ha lärt sig att uppskatta och som gör det möjligt för dem att leva samman.

Jag kan inte tänka mig, när det gäller för framtiden att trygga freden, att vi skulle låta ett så oerhört viktigt område som det kulturella samarbetets ligga för fåfot. Det måste vara alldeles uteslutet. Och när man håller ett så pessimistiskt tal som det herr Herlitz hållit här i dag, tar man enligt min mening på sig ett oerhört stort ansvar. Ty när det gäller att skapa fred och samarbete i världen, då behövs det uppmaning och stöd, men inte pessimism!

Herr HERLITZ: Herr talman! Bara ett par ord till svar på herrar Holmbäcks och Elowssons anföranden!

Herr Holmbäck tyckte sig ha funnit, att jag hade sagt något i mitt anföran-

de, som var så demeriterande, att det nästan inte förtjänade något svar. Det var någonting jag skulle ha sagt om doktor Göbbels.

Jag hade inte skrivit ned något i förväg av vad jag skulle säga, men min tankegång var den, att om inte denna organisation får sådana maktmedel som doktor Göbbels hade, så kommer dess propaganda att bli maktlös vid sidan av många andra krafter.

Jag skall naturligtvis inte ta upp någon dispyt med herr Holmbäck om vad som är reaktionärt och vad som icke är reaktionärt. Jag kunde emellertid säga, att ofta när jag hör dem, som ännu leva i den vackra tron om välsignelsen med allsköns onyttiga internationella konferenser under 1920- och 1930-talen, så tycker jag för min del, att jag hör spöklika gengångare och att det är det reaktionära, som sticker fram.

Till herr Nils Elowsson har jag inte mycket att säga med anledning av hans anförande, ty jag tycker att han slog in alldeles vidöppna dörrar. Jag förstod inte mycket av hans anförande. Han ville ådagalägga det internationella samarbetets betydelse och att internationella organisationer kunna ha sin betydelse. Ja, det är självklart. Det har jag aldrig drömt om att förneka. Jag tyckte t. o. m. att jag hade sagt några mycket allvarliga ord, som gävo uttryck åt min känsla för det internationella samarbetets betydelse, vilken ju är fullkomligt självklar.

Men vad frågan här för mig gäller är, kort sagt, två saker. För det första är det frågan, huruvida en organisation, bestående av ett fåtal människor, skall ta på sig en så oerhört vittomfattande uppgift som Unesco gör. Den andra frågan är den: Ligger inte männe det andliga livets område på ett annat plan än det som herr Elowsson berört?

Det internationella samarbetet är självklart nödvändigt och önskvärt, när det gäller att staterna skola komma överens genom konventioner om det ena eller det andra. Men huruvida *kulturlivet* främjas bäst genom att staterna slå sig ihop till stora organisationer, det är det,

Ang. Sveriges anslutning till Unesco. som jag fortfarande betvivlar i en tro, som mången kan kalla gammaldags, men som jag förmodar är framtidens — en tro på att det är människorna, som härvidlag betyda någonting.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Det uttryck i Unescos stadgar, som herr Herlitz måste ha åsyftat då han talade om propagandan, var väl det i vilket det sägs, att Unescos mål är att »medelst alla slag av massupplysning främja folkens kännedom och förståelse för varandra, och i sådant syfte föreslå lämpliga internationella överenskommelser för att underlätta fritt utbyte av tankar och kunskaper i ord och bild».

Jag skulle vilja påstå, att om en verksamhet i denna riktning — vilket herr Herlitz ändå tänker sig — skulle få maktmedel bakom sig, så skulle den i samma ögonblick vara fullständigt värdelös. Om den däremot, såsom meningen ju är, skulle få utveckla sig fritt, som en information över världen, då kan den få mycket stor betydelse.

Herr **GÖRANSSON**: Herr talman! Jag gick till dagens överläggning med mycken stor tveksamhet om vilken ställning man skall intaga till det föreliggande förslaget. Det finns något i denna fråga som uppväcker motstånd, och det är det pompösa och vittomfattande i själva organisationen, och dessutom en annan tendens, som jag haft tillfälle att något iakttaga under senare år, nämligen att dessa stora organisationer ofta uppsluka de små, som redan finnas och som arbeta på liknande områden. Jag har varit ledamot för Sverige av en internationell organisation, som har utträttat ett mycket gott arbete under 70—80 år. Men man har nu från internationellt håll varit framme och ryckt i trådarna och undrat, om inte denna organisation skulle kunna gå upp i den stora organisation, som finns inom FN:s ram.

Emellertid har jag efter att ha lyssnat till debatten här i dag efter hand befasts i den uppfattningen, att det inte gärna är möjligt att gå emot förslaget om an-

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

slutningen till Unesco. Det anförande, som ecklesiastikministern höll, gjorde på mig ett mycket övertygande intryck. Det är fara för isolering, att vi alltså bli ställda utanför när det gäller att deltaga i rådslagen beträffande dessa viktiga frågor, att Sverige alltså blir betraktat som en stat, som ligger vid sidan om. Och jag måste ge ett mycket stort erkännande åt argumentet, att det är svårt för oss att sitta utanför och kritisera en organisation, i vilken vi hade haft möjlighet att inträda, men avböjt den möjligheten.

Jag tror alltså att man helt enkelt inte vågar låta bli att gå med i Unesco. I och med att vi gå in i denna organisation, ha vi ändå gjort vad som är möjligt att göra och äro därigenom moraliskt försvarade; vi ha gjort vad som är möjligt att göra för att leda organisationen in på de vägar, som vi anse vara de riktiga och som verkligen även kunna befrämja uppnåendet av de mål, som Unesco satt sig före.

Jag stöttes tillbaka av ett uttryck, som herr Herlitz använde, då han nämligen här ifrågasatte lämpligheten av att en sådan organisation som denna sprider läskunnighet m. m. bland folk, som nu till stor del bestå av analfabeter. Det finner jag vara ett argument, som forstast möjligt bör sopas ut ur debatten, ty i samma ögonblick som vi tveka på denna punkt, är jag rädd för att vi själva sänka oss ned till en ståndpunkt, där all utveckling och alla strävanden mot ett förbättrat kulturtillstånd bli omöjliga. Den yttersta konsekvensen av den synpunkt, som herr Herlitz här anlade, vore ju att vi över huvud taget satte ett frågetecken för den upplysningsverksamhet, som vi ändå under århundraden ha ansett vara en hederssak för alla nationer.

Jag tänker på ett argument, som i andra sammanhang har framförts mot en svensk verksamhet, nämligen missionsverksamheten. Där har man ofta sagt: »Låt de där snälla hedningarna vara i fred. Bry er inte om att lära dem något. Det blir bara olyckor, när de bli delaktiga av den europeiska kulturen.»

Det resonemanget kunna vi inte föra — då bli vi olyckliga i vår tur. Resonemanget skulle leda till att vi skulle söka stoppa all utveckling.

Pengarna spela inte någon roll för mig i detta sammanhang — beloppet är ändå, sett i stort, en obetydlig sak. Men det skall inte kunna sägas att vi, även om vi äro misslynta med åtskilligt av det som har utträttats eller inte har utträttats på det här området, dra oss undan i förnäm isolation och tänka: »Vi skola vänta och se, och först när Unesco motsvarar våra svenska krav på effektivitet och organisation, först då skola vi stiga in i församlingen.»

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Sunne*.

Herr **OHLON**: Herr talman! Jag ber att få ta kammarens uppmärksamhet i anspråk ett par minuter för att komma med en del repliker.

Jag måste liksom den föregående talareren erkänna, att ecklesiastikministerns anförande gjorde ett mycket starkt intryck och att han där förebragte en bevisning som var, om inte bindande så i varje fall lockande. Han läste upp namnen på en hel rad organisationer av olika slag, som hos Kungl. Maj:t hade hemställt, att Sverige skulle söka anslutning till Unesco — det var till på köpet åtskilliga auktoritativa organisationer.

För det första vill jag svara, att dessa resolutioner voro från år 1947, om jag inte hörde fel, då man ännu inte hade någon erfarenhet om hur Unesco skulle komma att utvecklas. För det andra vill jag ställa den frågan: Hur många inom dessa organisationer eller ens inom dessa organisationers ledning ha egentligen reda på vad det är fråga om, med undantag av att de känna till den högst allmänna, sköna målsättningen, som vi ju alla gilla? Hur många av dessa organisationer ha reda på de trångmål, i vilka vårt land befinner sig när det gäller främmande valutor?

I viss mån kan man säga detsamma om de från vetenskapligt håll framställ-

da kraven på att vi skulle gå med i Unesco. Jag har under de senaste tre, fyra månaderna träffat ganska många vetenskapsmän, och jag har frågat: »Vad är din inställning till Unesco? Är det nödvändigt, att vi gå med?» Jag har fått jakande svar från en som varit Sveriges observatör vid de tre generalförsamlingarna. Jag har också fått jakande svar från en framstående kemist. Men när jag frågade honom, om vi i stället skulle använda pengarna för att förbättra de nästan skandalösa institutionsförhållanden, under vilka kemien arbetar vid Uppsala universitet, svarade han: »Utan tvekan skulle jag välja att ge anslag för tillbyggnad av kemiska institutionen i Uppsala, ty på det sättet skulle vi göra inte bara vårt eget land, utan sannolikt mänskligheten en större tjänst.»

Nu framhöll herr Pauli, att eftersom propositionen kommit på riksdagens bord, vore det ur utrikespolitisk synpunkt i allra högsta grad angeläget, att kammaren accepterade den. Man kunde läsa mellan raderna i herr Paulis anförande, att han helst skule ha sett, att propositionen inte lagts fram. Jag måste tillmäta den synpunkten mycket stort bevisvärde. Men när vi klarade oss undan Atlantpakten, skulle vi väl också klara oss undan och inte råka alltför illa ut efter ett avslag på propositionen om anslutning till Unesco.

Det har sagts, att det här gäller en ansvarsfråga. Ja, det är en ansvarsfråga, även för vårt lands ekonomi, en fråga om det ansvar som Sveriges riksdag har gent emot det egna landets vetenskapliga institutioner, vilka på flera håll för närvarande arbeta under ytterst svåra betingelser.

I både ecklesiastikministerns och utrikesministerns anföranden skyntade det fram, att reservanternas propå, att vi skulle uppskjuta anslutningen till Unesco bara tills vidare, var en förflugen tanke. Gå vi inte med i år, skulle vi inte komma med på många år, ty det krav på bättre organisation inom Unesco, som har framställts, kommer tydligen inte att bli tillgodosett förrän om åtskilliga år. Om detta är riktigt, måste man se

ännu mer pessimistiskt på situationen än man från början hade anledning att göra.

I övrigt går såsom en röd tråd genom de anföranden, som ha hållits här, en stark kritik mot Unesco i dess nuvarande form, men en förhoppning om och en tro på framtiden. Det påminner mig litet grand om den gamla skolastiska definitionen på vad som menas med tro: en viss förlåtelse på det man hoppas och intet tvivla om det man icke ser.

Herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten här med många ord, men herr Ohlons sista anförande uppfordrar mig till en mycket kort replik.

När jag sade, att det sannolikt komme att dröja lång tid, innan vi kunde ansluta oss, om vi skulle vänta på att oppositionen blir övertygad, var det helt enkelt därför att oppositionen i sina schatteringar inte har någon särskilt välvillig inställning till Unesco. Det innebär, att ett uppskov i dag med all sannolikhet betyder ett uppskov för avsevärd tid.

Herr HERLITZ: Herr talman! Bara en replik till herr Göransson. Jag har av flera talare här i debatten blivit betecknad som alldeles särskilt uppseendeväckande reaktionär, och herr Göransson satte fingret på några ord som jag hade sagt angående läskunnighet och sådant. Men jag anhåller att få konstatera, att vad jag sade var, att jag inte ville ta upp någon diskussion i den stora frågan om vad läskunnigheten betyder för folkens lycka. Märk väl, jag talade inte om svenska folket, utan om folken i allmänhet i världen. Jag ville endast beröra en sak: jag satte i fråga, huruvida främjande av läskunnighet bland folken är att främja freden.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! På den punkten måste jag säga herr Herlitz, att jag inte alls kan följa hans resone-

Ang. Sveriges anslutning till Unesco.

mang. Det är ett resonemang, som väl stämmer med t. ex. den gamla feodaltidens uppfattning, att vi skola ha ett bärande kulturskikt, som skall tänka och skriva och lägga ihop, men att det sedan för det helas väl — ja, herr Herlitz säger inte ut det, men det är den yttersta konsekvensen — är tveksamt, huruvida det över huvud taget är lämpligt att låta alltför många bli delaktiga av forskningens och vetenskapens hemligheter. Det var särskilt det moment i herr Herlitz' anförande, som ytterligare styrkte mig i min uppfattning, att vi måste gå med på detta. Ty jag vill inte ett ögonblick lämna något bidrag till den meningen, att vi här inte äro absolut förpliktade att göra allt vad vi kunna för att alla människor skola bli delaktiga av det som vi anse vara av största betydelse för vårt eget andliga liv.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Denna debatt är kanske ändamålslös. Vad menar herr Göransson med att tala om feodaltidens åskådning? Jag har ju inte satt i fråga något annat än vilken verkan en ökad folkbildning har på freden, på ett folks fredsvänlighet.

Herr **GÖRANSSON**: Herr talman! Att ge något besked om den frågan kan väl varken herr Herlitz eller jag. Men oberoende av vad svaret blir menar jag, att vi inte få tveka om att vi måste befrämja läskunnighet och över huvud taget så mycket som möjligt av vad som hör till andlig utbildning.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Nu skall det bli sista ordet. Vi äro överens om att det är önskvärt att främja läskunnighet, och det skall jag inte opponera mig mot. Men utgångspunkten för det hela är ju, att man i handlingarna framställer främjandet av läskunnigheten såsom ett led i kampen för freden. Det är det som jag pekar på.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därin-

der förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 136, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottet hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nerman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 20.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr **GÖRANSSON** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få anmäla, att jag genom ett förbiseende kom att försumma röstningen. Jag skulle ha röstat ja.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 116, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 11 mars 1949, föreslagit riksdagen att under femte huvudtiteln anvisa dels till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor, dels ock för budgetåret 1949/50 såsom reservationsanslag till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. 17 000 000 kronor, till Kostnader för överflyttning av arbetskraft 100 kronor, till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrädsverksamhet 100 kronor samt till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. 1 500 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang till behandling förehått två likalydande, i anledning av propositionen nr 116 väckta motioner, den ena inom första kammaren av herr *Gränebo* m. fl. (I: 292) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund* i Rådomb. fl. (II: 368), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta att beträffande kontantunderstöden upphäva dyrortsgraderingen av dagunderstöden, så att understöden maximerades till de för närvarande för ortsgupp III gällande beloppen, samt att i övrigt beakta vissa i motionerna framförda synpunkter.

Utskottet hade vidare i detta sammanhang till behandling upptagit

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tjällgren* (I: 131) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund* i Rådomb. fl. (II: 152);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergvall* m. fl. (I: 34) och den andra inom andra kammaren av herr förste vice talmannen *Carlström* m. fl. (II: 228).

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte under femte huvudtiteln anvisa

a) till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

b) för budgetåret 1949/50

1) till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. ett reservationsanslag av 17 000 000 kronor;

2) till Kostnader för överflyttning av arbetskraft ett reservationsanslag av 100 kronor;

3) till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrädsverksamhet ett reservationsanslag av 100 kronor;

4) till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor;

II. att motionerna I: 292 och II: 368, i vad de avsåge dyrortsgradering av dagunderstöden, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 292 och II: 368, i den mån de icke behandlats under II, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionerna I: 131 och II: 152 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att motionerna I: 134 och II: 228 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

Reservation hade anmälts av herrar *Heiding*, *Gustav Emil Andersson*, *Svensson* i Grönvik, *Rubbestad* och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 292 och II: 368 beträffande kontantunderstöden besluta, att dyrortsgraderingen av dagunderstöden skulle upphävas samt att dagunderstöden skulle maximeras till de för ortsgupp III gällande beloppen.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten I.

Utskottets hemställan bifölls.

Om upphävande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden.*Punkten II.***Om upphävande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden.**

Herr HEIDING: Herr talman! Såsom anförts i årets statsverksproposition uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 9 maj 1947 åt dåvarande arbetsmarknadskommissionen att i samråd med socialstyrelsen verkställa en allmän översyn av gällande grunder för beräkning av arbetslöshetsnämndernas kontantunderstöd i syfte att åstadkomma en lämplig anpassning mellan de erkända arbetslöshetskassornas och arbetslöshetsnämndernas understödsverksamhet även mellan dessa båda hjälpformer och övriga socialhjälpformer. I propositionen nr 286 till 1947 års riksdag anförde föredragande statsrådet, att dyrortsgraderingen enligt 1935 års folkpensionsringslag syntes böra bibehållas, till dess ställning kunde tagas till resultatet av berörda allmänna översyn. I sin skrivelse år 1947 uttalade riksdagen, att vad föredragande statsrådet anført rörande dyrortsgraderingen av kontantunderstöd icke föranlett riksdagen till någon erinran, och riksdagen förutsatte, att på den pågående utredningen om bland annat dyrortsgraderingens slopande grundat förslag komme att föreläggas 1948 års riksdag.

I skrivelse den 30 september 1948 har arbetsmarknadsstyrelsen — såsom likaledes framgår av årets statsverksproposition — hemställt om befrielse från det arbetsmarknadskommissionen givna och på styrelsen överförda uppdraget. Kungl. Maj:t har sedermera uppdragit åt byråchefen T. Jerneman att inom socialdepartementet fortsätta utredningen. Utredningsmannen har den 1 mars i år avlämnat en promemoria rörande dyrortsgrupperingen av kontantunderstöden från arbetslöshetsnämnd. I denna promemoria har det framkommit en hel del synpunkter, och jag skall be att få återge några av dessa enligt den sammanfattning, som lämnats i propositionen nr 116: »Under senare tid har ifrågasatts, huruvida icke dyrortsgrupperingen inom

arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet borde slopas för dagunderstödet vidkommande. Huvudsakligen två skäl tala för en dylik åtgärd. Det första är av saklig karaktär. Det är allmänt bekant att den större delen av skillnaden i levnadskostnaderna på olika orter hänför sig till bostadskostnaderna. Skiljer man vid en understödsutgivning ut de senare och differentierar dem under ett långt gående hänsynstagande till de faktiska kostnaderna för varje understödstagare saknas numera i det närmaste anledning att dyrortsgradera annan del av understödet. Saken kan med andra ord uttryckas så, att de levnadskostnader, som återstå sedan man frånskilt bostadskostnaderna, uppvisa från ort till annan endast små skillnader. Ur denna synpunkt sett skulle man alltså kunna införa ett och samma maximibelopp för själva dagunderstödet att gälla för samtliga landets kommuner. Det andra skälet är av i huvudsak formell natur. Den dyrortsgruppering, som användes inom arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet, saknar faktiskt stöd i någon nu gällande lag.» Jag skall inte fortsätta referatet längre. Byråchefen Jerneman har gjort ytterligare en del uttalanden, men på grundval av dem kommer han till den slutsatsen, att man — liksom Kungl. Maj:t har föreslagit — bör vänta med att slopa dyrortsgraderingen av dagunderstöden, tills närmare utredning föreligger.

I motionerna nr I: 292 och II: 368 ha vi anhållit, att riksdagen måtte besluta att beträffande kontantunderstöden upphäva dyrortsgraderingen av dagunderstöden, så att understöden maximeras till de för närvarande för ortsgrupp III gällande beloppen. Utskottet har ju inte tillstyrkt detta, men har gjort följande välvilliga uttalande: »Med hänsyn till vad departementschefen anført, vill utskottet icke motsätta sig, att dyrortsgraderingen av dagunderstöden bibehålles under budgetåret 1949/50 under förutsättning, att frågan om ett slopande av densamma kommer att ytterligare prövas.» Man kan således säga, att utskottet har uttalat sig till förmån för motioner-

Om upphävande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden.

na och ansett, att utredningen av frågan bör fortsättas. Men med en sådan motivering är det egendomligt, att utskottet avstyrker motionerna. Jag kan inte finna annat än att man redan nu kunde ha gjort den förändringen, att man — såsom föreslagits i motionerna — maximerat dagunderstöden till vad som gäller i ortsgrupp III.

Det framhålles, att en sådan ändring skulle ha en viss betydelse när det gäller arbetslöshetskassorna, men jag tror, att den inte skulle ha någon större inverkan och att det säkerligen skulle gå att ordna det så som är föreslaget i motionerna. Det står också i reservanternas förslag till formulering av utskottsutlåtandet: »Utskottet har inhämtat, att inom fabriksarbetarnas arbetslöshetskassa ca 20 000 medlemmar tillhöra klass I med en daghjälp av 4 kronor (inklusive kristillägg), d. v. s. samma belopp som utgår i dagunderstöd från arbetslöshetsnämnd i ortsgrupp III, medan inom övriga kassor de allra flesta medlemmar äro försäkrade för ett högre belopp.» Därför hade det ju inte varit någon fara förenad med att göra en ändring i enlighet med motionerna.

Det var ett mycket olyckligt beslut, när dyrortsgraderingen på sin tid infördes här i riksdagen, ett beslut som säkerligen kommer att ha sina konsekvenser i framtiden. Inflyttningen till de högre dyrortsgrupperna ha ju pågått i en jämn ström. Många människor ha flyttat till de dyraste orterna i hopp om att bli delaktiga av de större sociala förmånerna där. Man har längtat efter att komma till dessa orter, men det kommer säkerligen att straffa sig i framtiden. Om det skulle uppstå arbetslöshet — man får hoppas, att så inte skall bli fallet — komma många människor att ångra att de gjort en sådan flyttning för att få del av dessa ökade sociala förmåner.

Det är inte en dag för tidigt att man söker få en ändring till stånd i detta fall. Man skulle ju kunna vara nöjd med utskottets uttalande, men jag för min del är det inte. Jag anser, att utskottet borde ha varit mera positivt och tillstyrkt motionerna!

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Jag tycker för min del, att det är rätt — vad skola vi säga — opraktiskt och överflödigt, att bondeförbundets representanter sedan så många år vid vart och ett av de mindre avsnitt av dyrortsgrupperingsfrågan, som förekomma strödda här och var i statsbudgeten, ta frågan, som om det vore första gången man talade om den.

Jag tycker också, att herr Heiding, min ärade länskamrat, ja, häradskamrat, har lagt ned för mycket tid på att läsa upp en del av vad som står i utskottsutlåtandet och andra handlingar. Men när han gjorde det, skulle han ha läst mera, inte bara vad som stod i början av referatet av byråchefen Jerne-mans promemoria, utan också vad som stod i slutet. Han antydde dock vad som stod där, och det är dessa uttalanden som äro huvudskälet till att utskottet här har följt Kungl. Maj:t.

Jag skall be att få tala om för herr Heiding, att jag har ungefär samma inställning till hela dyrortsfrågan som han — det vet han för resten att jag har. Men det är andra moment som spela in här. Om man skulle gå med på att ta bort dyrortsgrupperingen för kontantunderstöden i år, bleve enda resultatet, att staten ensam finge betala kostnaden för de understöd, som skulle utbetalas till hela grov- och fabriksarbetarförbundets medlemskår på landsbygden och därmed också till dem som i allmänhet ta anställning hos jordbrukarna vid olika tillfällen. Annars skulle utbetalningarna ske via arbetslöshetskassorna, och då skulle staten slippa ifrån med blott en del, kanske hälften — det blir olika i olika kassor. Då läget är sådant, att man kanske har en möjlighet att till nästa år exempelvis få de arbetslöshetskassor, som här närmast beröras, att höja sina avgifter så pass mycket att högre daghjälpbelopp bli möj-

Om upphävande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden.

liga, så tycker jag inte det är riktigt att nu ta bort dyrortsgraderingen, och den uppfattningen delas både av regeringen, byråchefen Jerneman, utskottet och, som jag hoppas, också av riksdagen. Det förefaller mig vara oriktigt att låta staten bekosta någonting, som man kan få finansierat med frivilliga bidrag, och den synpunkten har av ingen bestritts. Det enda herr Rubbestad i avdelningen har sagt är, att han inte tror att den av motionärerna föreslagna åtgärden skulle få den effekten, att anslutningen till arbetslöshetskassorna skulle bli mindre. Men finns det någon här i kammaren som skulle vilja göra gällande, att inte effekten blir just denna, om alla dessa arbetare veta, att om de inte äro med i kassorna få de fyra kronor om dagen och inte ett enda öre mer om de äro med i arbetslöshetskassorna, fastän de i senare fallet måste betala avgifter till kassan varje vecka? Man kan vara alldeles övertygad om att resultatet mycket snabbt kommer att bli det jag nyss har angivit, att staten får betala hela kostnaden. Det är därför, herr talman, som jag för min del har anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Som avslutning på detta anförande vill jag göra en liten kommentar till herr Heidings beskrivning av hur dyrortsgrupperingen på litet längre sikt kommer att vara vanskelig för landsbygden. Jag vill inte påstå annat än att han åtminstone till en del hade rätt, men varför har hela dyrortsgrupperingssystemet här i landet blivit så inrotat? Det var år 1937 detta system vann så stort insteg, och det skedde under anslutning från bondeförbundets sida. Hade bondeförbundet då intagit en annan ståndpunkt, skulle kanske dyrortsgrupperingen fått en mera begränsad tillämpning, på smalare sektioner, men då blev tillämpningen så vidsträckt att det senare har visat sig svårt att över huvud taget komma ifrån denna gruppering. Jag tycker att detta någon gång bör framhållas också i detta rum, ty så är det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STRAND: Herr talman! Jag begärde ordet närmast därför att herr Heiding drog några slutsatser, som jag icke kan ansluta mig till, beträffande dyrortsgrupperingens inverkan på arbetskraftens förflyttning till de högre dyrorterna.

Under de sista åren har det inte förekommit någon arbetslöshet av betydelse, och för närvarande torde det inte vara mer än ca 3 000 arbetare som genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg få antingen kontantunderstöd eller arbete. Följaktligen kan det icke vara de större understöden i de högre dyrorterna som åstadkomma arbetskraftens förflyttning dit. Det skulle väl snarare vara den allmänna dyrortsgrupperingen herr Heiding här tänker på, ty där gäller fortfarande en uppdelning av lönesättningen i fem grupper. Dock har utvecklingen gått i den riktningen, att spännvidden mellan högsta och lägsta gruppen avsevärt sammankrympts — för närvarande är ju inte skillnaden större än 16 procent. Utvecklingen går följaktligen i den riktning, som bondeförbundet vid alla tillfällen kämpar för.

I övrigt kan jag ansluta mig till vad utredningsmannen sagt beträffande hyrornas inverkan på den nuvarande dyrortsgrupperingen. Det är nog så att hyrorna väga tyngst när det gäller olikheten i kostnader mellan skilda orter. I fråga om folkpensioneringen ha vi också tagit den fulla konsekvensen av detta och fastställt ett enhetligt grundbelopp för hela landet jämte bostadstillägg med hänsyn till bostadskostnaderna inom de olika grupperna.

Jag tycker följaktligen att man har kommit ganska långt på vägen mot en utjämning, som kan vara både önskvärd och kanske också fördelaktig. Men att vi skulle kunna nöja oss med en lönesättning, som innebar att man hade en enda dyrortsgrupp för hela landet, är en tanke som — och det har jag anfört tidigare här i riksdagen — jag kan ansluta mig till först då levnadskostnaderna i landet äro lika, och det äro de inte. Företagna utredningar visa ganska betydande skillnader mellan den högsta och den lägsta gruppen i landet.

Om upphävande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden.

Jag vill också framhålla att bondeförbundet enligt min mening kämpar för ett felaktigt mål, när man önskar en utjämning på så sätt, att de lägsta ortsgrupperna lyftas upp till ortsgrupp III och de högsta sänkas till samma nivå. Det är i nuvarande tid otänkbart att sänka understöden för de högre grupperna. Vill bondeförbundet en utjämning, kan den vinnas endast genom att de högsta understöden få gälla för hela landet, eftersom det är otänkbart att vinna enighet om en sänkning av de understöd som nu tillämpas för de högre dyrorterna.

Herr HEIDING: Herr talman! Herr Mannerskantz framhöll att det är opraktiskt att undan för undan ta upp så här små avsnitt av den stora frågan om dyrortsgrupperingen. Men jag vill då framhålla att vi ha ansett det lämpligt att göra detta, därför att vi inte vilja vänta utan önska få bort dyrortsgrupperingen så fort som möjligt. Det är därför vi säga vår mening om denna orättvisa gruppering också när det gäller mindre avsnitt.

Till herr Strand vill jag säga, att vad vi önska är en uppflyttning till ortsgrupp III. Vi ha inte ansett att det genom vårt förslag skulle bli någon försämring för dem, som tillhöra de båda lägre ortsgrupperna. När det nu utbetalas hyres-tillägg, bör detta innebära en utjämning och en hjälp för dem, som bo på dyrorterna, och det kan inte vara behövt att utbetala högre kontantunderstöd på dessa orter. Levnadskostnaderna äro inte högre i städerna än ute på landsbygden. Det är precis samma priser på olika förnödenheter överallt, och jag förstår inte att man kan tala om några olikheter i det fallet.

Herr Strand framhöll att det inte varit någon arbetslöshet under de sist gångna åren och påstod, att inflyttningen till större städer och samhällen därför inte hade påverkats av dyrortsgrupperingen. Men jag vill erinra om att det har varit dyrortsgrupperingar på många olika områden, exempelvis när det gäll-

de beredskapstjänstgöringen. Jag skulle kunna räkna upp en hel del olika områden, men jag skall inte göra det i detta sammanhang.

Herr Mannerskantz talade om den oreda som skulle ha uppkommit år 1937 — jag förmodar att han tänkte på dyrortsgrupperingen i fråga om folkpensionerna, som vi då gingo med på. Men vi ansågo det år 1937 önskvärt att bereda folkpensionärerna åtminstone någon förbättring, tills man hann skapa en annan och bättre ordning. Vi ville därför inte slå fast, att dyrortsgrupperingen skulle bestå för all framtid, utan ansågo att den borde tas bort fortast möjligt.

På landsbygden kan det ju inte bli fråga om några större utbetalningar av kontantunderstöd, ty i regel har man ingen arbetslöshet där. När det gäller den lägsta gruppen kan ett bifall till reservationen därför inte ha den betydelse, som herr Mannerskantz ville göra troligt. Han menade att man möjligen till ett annat år skulle kunna genomföra ett förslag i den riktning, som vi nu ha förordat, men jag kan inte inse att det till ett annat år kan bli lättare än nu att lösa den fråga, som vi ha fört fram i motionerna.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr PERSSON, IVAR: Herr talman! Det förvånar mig att herr Strand här framhåller folkpensioneringen och bostadstilläggen till folkpensionärerna såsom något särskilt föredömligt. Vid kammarrens förra plenum behandlades ju en punkt i detta sammanhang så sent på kvällen, att debatten tyvärr blev något förkortad, men herr Strand har säkert läst andra lagutskottets utlåtande och funnit, att en justering i den riktning, som bondeförbundsmotionerna gingo ut på, enligt utskottets mening skulle vara välbefogad. Det är därför kanske inte ur vägen att här erinra om hurusom en i slutet av förra året framlagd utredning har visat, att det inte alls förekommer så stora skillnader i bostadskostnader

Om upphävande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden.

inom folkpensionärgruppen, som man tidigare ibland kanske har haft för sig. Vid behandlingen av det nämnda ärendet föreföll det mig därför som om reellt sett egentligen en allmän enighet fanns om att en ändring borde ske — man var bara inte överens om den lämpliga tidpunkten.

Herr Mannerskantz har klandrat oss bondeförbundare för att vi här i riksdagen ta upp de frågor rörande dyrortsgrupperingen, där enligt vår mening en ändring omedelbart skulle kunna ske. Trots hans platoniska instämmande i att ändringar av dyrortsgrupperingen borde ske förefaller det mig därför som om han i alla fall vill vänta tills dyrortsgrupperingen i alla dess former kan tas bort på en enda gång, och då får sannerligen herr Mannerskantz vänta länge! Vi bondeförbundare se mera praktiskt på saken.

I detta anförande instämde herr *Näs-gård*.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Mitt uttalande gick ut på att vi på denna punkt inte skola vänta längre än tills vi kunnat få arbetslöshetskassorna att höja sina daghjälsbelopp. Det tror jag inte behöver dröja längre än till nästa år, och då tycker jag det är självklart att denna dyrortsgradering bör tas bort. Vad som behövs är bara en höjning av veckoavgiften från 30 öre upp till låt oss säga 50 öre i veckan, och det tycker man vore ganska rimligt. Men innan man ändrar på dessa kontantunderstöd vill man gärna se att den ändringen har blivit genomförd, ty annars är det inte säkert att den verkligen blir gjord. Det är min ståndpunkt i denna sak.

Herr **STRAND**: Herr talman! Jag vill endast med anledning av herr Perssons anförande framhålla, att jag inte har sagt att den princip, som man tillämpar inom folkpensioneringen, skulle vara föredömlig. Jag har bara nämnt att man när det gäller folkpensioneringen har konstaterat, att levnadskostnaderna nu-

mera äro så pass jämna över hela landet, att vi kunna tillämpa ett enhetligt grundbelopp för folkpensionerna och dyrortsgradera enbart bostadstilläggen. Jag har inte yttrat mig om huruvida själva grupperingen är riktig eller ej och inte uttalat mig om huruvida den skulle vara tillämplig på andra områden. Jag har bara nämnt att vi såsom en konsekvens av utjämningen av levnadskostnaderna ha kunnat gå in för ett enhetligt grundbelopp för folkpensionerna.

Herr **HEIDING**: Herr talman! Herr Mannerskantz framhöll, att vi kunna vänta med detta till nästa år, då arbetslöshetskassorna fått höja sina understöd. Jag vill påpeka att om vi inte väckt de här motionerna i år, hade utskottet inte haft anledning göra något uttalande. Jag kan således konstatera, att motionerna ha varit till någon nytta, fastän herr Mannerskantz i början av sitt första anförande sade, att det var opraktiskt att så här undan för undan ta upp olika avsnitt av frågan om dyrortsgrupperingen. Vad herr Mannerskantz nu senast yttrade var ju i alla fall ett erkännande av att en ändring kanske kan åstadkommas tack vare motionerna.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Jag tror inte att motionerna ha varit till någon nytta!

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Heiding* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet.

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 137 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna III—V.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 143, i anledning av riksdagens år 1948 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948 m. m.

Statsutskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1948 församlade revisorers berättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, hade, efter tagen kännedom av vissa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, i det föreliggande utlåtandet underställt riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttranden.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10 och 11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 14—17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22 och 23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.**Ang. arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet.**

Under jordbruksdepartementet, § 38, hade revisorerna framhållet nödvändigheten av att arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet snarast nedbringades.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande åtgärder för åstadkommande snarast möjligt av erforderliga förenklingar och rationaliseringar inom lantmäteriväsendet.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Den punkt, som nu är föremål för kammarens debatt, är den viktigaste i statsrevisorernas berättelse och i statsutskottets utlåtande i anledning av berättelsen.

Ang. arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet.

Missförhållandena inom lantmäteriet, som åstadkommit den mycket stora balansen som numera finnes, ha varat under många år. Man har försökt att komma till rätta med problemet och har under de sista åren gjort åtskilligt. Lantmäteristyrelsens uppfattning är, att vad som kan göras bör göras snart, men man har icke lyckats, utan arbetsbalansen har stigit.

Jag skall nu be att på en punkt få visa, att takten i reformarbetet har varit långsam.

Denna punkt rör frågan om upphävandet av länsstyrelsernas fastställelserätt beträffande vissa avstyckningar. I denna fråga förelåg en motion redan år 1938. Saken togs sedermera upp av riksdagens revisorer år 1946. Vid 1947 års riksdag väcktes en motion, och sedermera avläts en skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t. Först i år föreligger ett förslag — det avgavs den 29 januari 1949 — men det har icke framlagts för riksdagen, och frågan torde komma att prövas först år 1950. Man har alltså i denna fråga en intervall på 12 år från det att den första motionen väcktes och en intervall på 4 år från det att statsrevisorer på ett så allvarligt sätt bragte saken på tal år 1946.

Ett annat spörsmål, där det ännu inte hunnit bli något längre uppskov men som ändå kräver sin lösning, gäller det dubbelarbete som förekommer mellan lanmätnarna och lantbruksnämnderna. År 1948 antog ju riksdagen en ny lag om rätt att förvärva jordbruksfastighet, och däri stadgades att varje förvärv av en jordbruksfastighet, hur liten bit det än gäller, måste underställas lantbruksnämndens prövning. Sedermera måste ärendet gå till lantmäterimyndigheterna, vilka ha att pröva den nya fastighetsindelningen efter i huvudsak samma grunder som lantbruksnämnderna ha tillämpat vid sin prövning. Mellan dessa båda myndigheter uppstår alltså ett typiskt dubbelarbete. Redan år 1948 gjordes det gällande i ett särskilt yttrande till andra lagutskottets förslag i frågan, som i denna punkt överensstämde med Kungl. Maj:ts, att om utskottets förslag

till lag skulle antagas av riksdagen, ett följande år den nya lagen syntes böra på nu berörda punkt undergå revision. Sedermera har lantmäteristyrelsen anslutit sig till denna uppfattning, bakom vilken för övrigt låg en mycket stark kritik från flera myndigheters sida redan före propositionen 1948. Herr Domö har i en interpellation vid årets riksdag också varit inne på denna fråga. Interpellationen är i vissa delar en avskrift av vad lantmäteristyrelsen har anfört, och herr Domö intar samma ståndpunkt som styrelsen. Det är att hoppas, att denna fråga snart måtte upptagas till ingående debatt och att man om möjligt skall komma fram till enklare regler.

Ett spörsmål, som också varit föremål för uppmärksamhet men som inte har kunnat bli löst, är om det verkliga skall vara behövt med fastställseförfarande i lantmäteriväsendet i en så betydande omfattning som nu är fallet. Lantmäterilagstiftningen ger uttryck för en mycket stark misstro mot underordnade myndigheter. En distriktslantmätare har genomgått en omfattande teoretisk utbildning inom sitt fack och har en långvarig praktisk verksamhet bakom sig. Om han gör en enkel avstyckningsförrättning, är den inte slutgiltig, även om han har båda gode männen med sig. Ärendet måste gå till överlantmätaren eller ägodelningsdomaren eller eventuellt ägodelningsrätten för fastställelse — jag syftar nu på de allmänna förhållandena på landsbygden och inte på de speciella förhållandena på vissa områden, där det i stället blir KB som får pröva frågan. Denna misstro mot tjänstemän, som äro väl utbildade och ha stor praktisk erfarenhet, fördröjer i hög grad hela verksamheten till allmänhetens nackdel.

Jag har, herr talman, velat understryka dessa synpunkter. I fråga om statsutskottets kläm har jag naturligtvis intet annat yrkande än om bifall.

Herr STEN: Herr talman! Jag begärde ordet, emedan såvitt jag kan se ingen annan än jag är närvarande i kammaren

Ang. arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet.

av dem som tillhörde den majoritet i andra lagutskottet, som tillstyrkte den riksdagsskrivelse, vilken ledde till att 1939 års fastighetsbildningssakkunniga tillsattes. Jag ser inte heller någon av dem som tillhöra de sakkunniga närvarande här.

Vid riksdagsbehandlingen då fick man det intrycket, att det på detta område förekom någonting som man skulle kunna kalla för en strid mellan två olika skolor. Det var en äldre skola, som betraktar jordbruksfastigheter huvudsakligen såsom ett förmögenhetsobjekt. Denna skolas företrädare ansågo, att rätts-säkerheten skulle tryggas genom ett så minutiöst förfarande som möjligt. Exempelvis vid uppdelning av ett vanligt jordbrukshemman skulle delägarna erhålla del i de olika ägoslagen och de övriga naturtillgångar, som fastigheten kunde innehålla. Mot denna skola stod en annan, som jag vill minnas att den föregående talaren vid det tillfället såsom motionär stödde sig på och som man möjligen skulle kunna karakterisera som den Myrbeckska. Enligt denna skola borde man vid skifte av jord ta mera sikte på en ur brukningssynpunkt rationell uppdelning. Man skulle lägga ut vägar och diken och därefter söka att få de olika ägoskiftena så ändamålsenligt utlagda som möjligt.

Jag hade ju inte varit med om någon tidigare behandling av frågan, kände mig alltså obunden och tillhörde som sagt de ledamöter av andra lagutskottet, som föreslog en riksdagsskrivelse med begäran om en utredning. Jag minns mycket väl att bland både mina partivänner och andra funnos åtskilliga som man kanske skulle kunna kalla för 1926 års män. Jag syftar på dem som varit med om den närmast föregående reformen på jorddelningslagstiftningens område och som ansågo, att det var på tok för tidigt att 1938 ta upp frågan om en ny reform. Jag minns nu inte om deras inställning tog sig uttryck i någon reservation. Vi andra segrade i både utskott och kamrar, och riksdagsskrivelsen tillkom.

Trots det stora personliga förtroende,

som jag hyser för fastighetsbildningssakkunniga, har jag gjort den reflexionen, att det måhända var ett missgrepp, att man inte i den grundläggande utredningen beredde plats även för representanter för den Myrbeckska skolan. Därigenom hade man kunnat få till stånd en ordentlig diskussion inom detta sakkunniga forum och en bättre grundval för de reformer, som voro påkallade på detta område. Nu är det klart att det är för sent att bota denna brist. Nu befinner vi oss i ett läge, där på grund av den stora jordreformen lantmäteriarendena komma att hopas och där det således är ytterst betydelsefullt, att man så fort som möjligt får ett förslag till reform av jorddelningslagen på riksdagens bord i syfte att den nuvarande arbetsbalansen skall kunna avverkas och man för framtiden skall få en sådan ordning, att man utan att eftersätta rättssäkerhetens krav hinner avverka de arbetsuppgifter som för varje år för jordreformen genomförande komma på lantmäteriets lott.

Jag har givetvis i sak icke anledning att komma till något annat slut än den föregående talaren, vilket överensstämmer med vad statsrevisorerna och statsutskottet ha föreslagit i detta ärende.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag vill särskilt instämma i vad som sagts om önskvärdheten av att utan längre dröjsmål få en förenkling till stånd när det gäller behandlingen av fastställelseärenden, huvudsakligen avstyckningar. Dessa ärenden uppgå årligen till ett synnerligen stort antal, och varje överlantmätare kan berätta, att de virvlas omkring i en sannskyldig byråkratisk krigsdans mellan olika myndigheter, innan de slutligen kunna avgöras.

Det är därför mycket tillfredsställande, att fastighetsbildningssakkunniga i vintras framlämnade ett förslag till förenkling av förfarandet, och jag hoppas att Kungl. Maj:t inte dröjer längre än till nästa riksdag med att framlägga förslag därom. Det är mindre tillfredsställande, att det har tagit så lång tid för fastighetsbildningssakkunniga att genomföra

Ang. arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet.

sina utredningar, men jag har inhämtat att det bland annat har berott på att de under långa tider saknat den nödvändiga sekreterarhjälp.

I samband härmed skulle jag emellertid vilja säga ett par ord om statsrevisorernas uttalande. De skriva bl. a., att enbart distriktsorganisationens arbetsbalans motsvarar en uppskattad arbetstid av omkring 1 000 arbetsår. Jag måste fråga herrar statsrevisorer, vad det är för en beräkningsgrund att tala om arbetsår. Kan man inte lika gärna tala om hur lång tid det tar att avarbeta balansen? Vi enkla människor, som läsa uttalandet, kunna tro att det kommer att dröja en evighet, innan balansen är borta! Sedan fortsätta revisorerna: »För lantmäterikontorens vidkommande har antalet balanserade ärenden i det närmaste fördubblats sedan år 1944. Samtidigt som lantmäterisorganisationen undergått en genomgripande omorganisation har under de sist förflutna åren arbetsbalansen oavslutligt stegrats, till synes i hastigare takt efter den nya organisationens genomförande.» Jag tycker att det är ett mycket underligt yttrande. Eftersom den nya organisationen beslöts så sent som vid 1947 års riksdag, kunna väl inte 1948 års statsrevisorer ha hunnit bilda sig någon uppfattning om hur omorganisationen har påverkat arbetsbalansen eller kommer att göra det i fortsättningen.

Omorganisationen gällde huvudsakligen distriktsorganisationen och gick i stort sett ut på att få lämpligare proportion mellan akademiskt utbildad arbetskraft — högskoleutbildade lantmätare — och teknisk biträdespersonal. En av svårigheterna var att biträdespersonalen förut varit helt privatanställd. Det gjorde att denna personal inte kunnat hållas uppe vid det antal, som var nödvändigt, och organisationen saknade därför erforderlig stadga. Det är uppenbart att första året efter reformen inte kunde leda till några påvisbara resultat, allra helst som det tar några år innan man kan få biträdespersonalen utbildad. Det har emellertid igångsatts särskilda statliga utbildningskurser för den-

na personal, och det ser nu ut som om personalbehovet snart skulle kunna fyllas.

Herr HEIDING: Herr talman! Herr Holmbäck framhöll att diskussionen gäller en av de viktigaste punkterna i utlåtandet. Den stora arbetsbalans, som här föreligger, är beklaglig. Det är nog en hel del orsaker till att det har blivit en så pass stor eftersläpning. Jag undrar om det inte många gånger har varit så, att på tjänstemännen inom lantmäteriväsendet i många fall ha lagts andra uppgifter än de som ha tillhört lantmäteriet. Det kan hända att det har blivit för mycket och att det har inverkat menligt på det ordinarie arbetet.

Utskottet har sagt, att »den rådande situationen på lantmäteriväsendets område torde, såsom revisorerna framhålla, få betecknas såsom kritisk». Det kan jag helt instämma i. Befolkningen ute i landet väntar på att den skall få sina för rättningar utförda. De få nu vänta alldeles för länge.

Nu har utskottet gjort ett uttalande, som går ut på att man skulle kunna tänka sig en tillfällig förstärkning av lantmäteriväsendets personalorganisation, samtidigt som det borde föranstaltas om en utredning, huruvida förenklingar och rationaliseringar inom lantmäteriet skulle kunna företagas. Det är inte omöjligt att en hel del sådana åtgärder skulle kunna vidtagas. Herr Holmbäck nämnde, att man skulle kunna åstadkomma vissa förenklingar, och jag tror att det är nödvändigt att så blir fallet.

När nu arbetsbalansen har blivit så stor som den är, frågar man sig, hur stor den skall bli, då jordreformen skall genomföras. Då blir det mycket mera för lantmätarna att utföra. Det blir makt-påliggande uppgifter, och eftersläpningen kommer sannolikt att då bli mycket större. Det vill således till, att man ser upp i tid, så att inte eftersläpningen blir ännu större.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! De tre talare, som haft ordet efter mig, ha uttalat meningar som även jag delar. Jag har emellertid begärt ordet med anledning av vad herr Sten sade på en särskild punkt. Han erinrade om att den motion, som föranledde tillsättande av fastighetsbildningssakkunniga, väcktes för mycket länge sedan — det var 1938 — och han yttrade, att det hade varit lämpligt att den s. k. Myrbeckska skolan hade varit representerad hos fastighetsbildningssakkunniga, men att det nu vore för sent att bota den bristen. Jag får helt instämma i hans uppfattning, att det hade varit lämpligt att någon representant för den Myrbeckska skolan med dess nya idéer på lantmäteriets område hade fått deltaga i fastighetsbildningssakkunnigas arbete, men jag tror inte att den frågan är för sent väckt. Jag tror att den saken skulle kunna rättas till. Just nu skola givetvis fastighetsbildningssakkunniga syssla med spørsmålet att begränsa balansen, men sedermera skola de ta itu med de stora frågor, som herr Sten var inne på. Det är det egendomliga beträffande denna kommitté, att under de tio år, som den hittills har verkat, den egentligen inte kunnat komma in på de stora frågorna. Då så blir möjligt för kommittén, tycker jag att det vore mycket lämpligt, att även den Myrbeckska riktningen kunde få göra sina mycket beaktansvärda synpunkter gällande under utredningen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 25—27.

Lades till handlingarna.

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 144, i anledning av väckta motioner om åtgärder för förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte — i anledning av de likalydande motionerna I: 137 av herr *Velander* m. fl. och II: 231 av herr *Sandberg* m. fl., såvitt nu vore i fråga — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att i motionerna angivna, av norrlandskommittén framställda förslag om nedläggning av järnvägstaxorna för långa transporter och om tillämpning av s. k. virtuella avstånd samt i fråga om persontaxorna måtte upptagas till behandling utan avvaktande av slutförandet av järnvägstaxeutredningens undersökningar i övrigt ävensom att en plan för anläggande av sådana stambillinjer, som norrlandskommittén åsyftat, måtte upprättas.

Herr VELANDER: Herr talman! Då jag har tillåtit mig att begära ordet inför detta utskottsutlåtande, beror det inte på att jag har någon erinran att göra mot det slut, vartill utskottet har kommit. Det sammanhänger i stället med att jag anser, att de frågor, som behandlas i utskottsutlåtandet, äro av så stor betydelse för norrländska förhållanden och för Norrlands utveckling över huvud taget, att det kan vara påkallat att några ord sägas vid ärendets behandling i kammaren.

När det gäller de norrländska kommunikationsförhållandena kan man säga, att norrlandskommitténs förslag och motionärernas därpå motionsledes fotade framstöt avse i huvudsak å ena sidan taxorna och å den andra en utvidgning av kommunikationsnätet.

Det kan ju hända, att en eller annan, som tar del av de föreliggande förslagen, gör den reflexionen, att man i fråga om taxesättningen har skjutit över målet eller att man har sträckt sig ganska långt. Jag tror emellertid, att man vid ett närmare begrundande av de skäl, som ligga bakom förslagen, inte skall stanna vid en sådan uppfattning. Jag förmenar nämligen, att förslagen stå i god överensstämmelse med de principer, varpå vårt järnvägstaxeväsen har uppbyggts.

Vid utformningen av järnvägstaxorna har den grundläggande principen varit,

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

att fraktsatserna skulle bestämmas efter godsets eller varuslagens förmåga att bära frakten. Detta har tagit sig uttryck i två hänseenden. Man har genomfört en värdetarifiering. Den har inneburit, att taxorna ha upptagit olika tariffer allt efter godsets eller varuslagens värde. Man har menat, att, om godsets värde är stort, tål det en högre frakt, än om godsets värde är lågt, eftersom i senare fallet en högre frakt till och med skulle kunna omöjliggöra en befordran därav. Vidare ha godstaxorna byggts upp enligt eller med fallande skala, varigenom frakten blir lägre per kilometer med växande avstånd. Någon fråga måhända, om inte detta inneburit en belastning eller kanske en beskattning av trafiken på de korta och de medellånga avstånden till förmån för trafiken på de långa avstånden. Så är emellertid inte alls förhållandet, ty järnvägens egna direkta kostnader falla jämväl med växande trafikavstånd.

Den tidigare järnvägstaxekommittén var inne på dessa ting i ett mycket betydelsefullt och väl genomarbetat betänkande. Den kom därvid till det resultatet, att det måste vara påkallat och riktigt att ytterligare öka spänningen i fraktsatser mellan högvärdigt och lågvärdigt gods och att man borde göra taxorna i än högre grad fallande med stigande avstånd.

Innan järnvägstaxekommitténs betänkande blev föremål för slutligt övervägande, hade tiden löpt undan. Man hade kommit fram till år 1930; i oktober det året trädde en ny järnvägstaxa i tillämpning. Under tiden hade bilismen blivit en allt mera framträdande faktor. Det var klart, att konkurrensen från den skulle sätta sin prägel även på järnvägsfrakterna. Därmed inaugurerades en fullkomligt ny utveckling. Man kunde inte längre, ansågs det, upprätthålla principen, att det högvärdiga godset skulle belastas med högre fraktkostnader och fraktsatserna för det lågvärdiga godset ytterligare minskas. Hänsynen till bilismen medförde sålunda, att godstransporterna på de långa avstånden fingo bidra till statens järnvägars fasta kost-

nader i större utsträckning än man med tillämpning av tidigare tillämpade principer skulle ha kommit fram till. Visserligen har man i varje sammanhang varit benägen att erkänna, att den av järnvägstaxekommittén intagna ståndpunkten vore riktig och att alltså tarifieringen skulle ske med hänsyn till godsets förmåga att bära frakten, men principen har stannat på papperet.

De varuägare, som haft att dragas med de långa avstånden, ha emellertid blivit hårt belastade även i andra hänseenden än jag nu nämnt. Vid järnvägstransporter förekommer det någonting, som plägar kallas individuella taxor. Det betyder att järnvägsledningen med viss trafikant — ett industriföretag eller annan som representerar större godsmängder — kommer överens om att frakterna skola bestämmas, inte efter den och den tariffen utan på annat sätt. Det betyder m. a. o. att statens järnvägar tillmötesgår trafikantens önskemål om en lägre fraktsättning på grund av de särskilda skäl, som denne i det speciella fallet kan åberopa. Dessa individuella fraktsatser, som tillämpats i mycket betydande utsträckning, ha som regel betingats av konkurrenshänsyn, alltså av trafikantens möjligheter att använda andra trafikmedel än järnvägen. Dessa individuella fraktsatser ha emellertid inte i någon nämnvärd utsträckning tillämpats på de stora avstånden. När det gäller Norrland, ha de sålunda stannat vid en mycket blygsam frekvens, självfallet på grund av frånvaron av konkurrerande trafikmedel.

Hur utvecklingen har fortflöpt, framgår också därav att den s. k. norrlandstariffen, vilken infördes år 1895, också slopades med ikraftträdandet av den nya järnvägstaxan i oktober 1930. Vid införandet av norrlandstariffen ansågs det motiverat, att Norrland försågs med nödvändiga varor på ett billigare sätt än som en tillämpning av de gällande allmänna tarifferna skulle leda till. Denna norrlandstariff var av stort värde ur norrländsk synpunkt, men den försvann, som sagt, samtidigt som den långväga trafiken även i övrigt missgynnades.

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

Man kan i det sammanhanget peka på en del andra saker, som utgöra en betydande belastning för de stora avstånden. Vi ha den s. k. trafikskatten, och den går i främsta rummet ut över de stora avstånden. Man kan också säga, att en sådan skatt som bensinskatten måste kännas särskilt tung just för dem, som ha att bemästra dessa stora avstånd.

Det måste sålunda vara påkallat, att frågan om taxesätningen för de långa avstånden, enkannerligen berörande trafiken till och från samt inom Norrland, göres till föremål för en grundläggande undersökning och ett allvarligt övervägande, huru man bäst och lämpligast skall kunna komma till rätta med problemet därom.

När det gäller en utvidgning av kommunikationsnätet, måste det vara många skäl, som tala för att man måste ge sig i kast därmed. Man blir emellertid en smula betänksam, när man ser, hur sådana spörsmål behandlas. Järnvägsstyrelsen har den sjunde i denna månad avgivit ett yttrande till Kungl. Maj:t, och jag utgår ifrån att detta yttrande är ur järnvägsstyrelsens synpunkt väl motiverat och att järnvägsstyrelsen kan från sina utgångspunkter försvara det. Yttrandet gäller en fråga, som också den har väckts av norrlandskommittén, nämligen huruvida inte ett byggande av järnväg på sträckan Köpmanholmen—Örn-sköldsvik—Umeå bör ifrågakomma. I det sammanhanget har också den frågan tagits upp till övervägande, huruvida inte i stället för en sådan järnväg en stambillinje skulle kunna anordnas.

Järnvägsstyrelsen har i detta sitt yttrande först uttalat tveksamhet om huruvida anordnandet av en stambillinje skulle kunna utgöra en god lösning i detta speciella fall. Järnvägsstyrelsen finner, att en järnväg måste vara att föredraga framför en stambillinje, men sedan kommer järnvägsstyrelsen, vilken — kanske såsom sig bör — anlägger strängt affärsekonomiska synpunkter, fram till att den inte heller kan tillstyrka byggandet av en järnväg. Det finns emellertid vissa betydelsefulla faktorer som i det sammanhanget inte spelat nå-

gon som helst roll för järnvägsstyrelsen, såvitt man kan förstå. Den räknar sålunda inte med att varumängden kan komma att stegras på grund av att en järnväg kommer till stånd, och den räknar inte heller med sannolikheten av att tillkomsten av en järnväg skall öka företagsamheten inom det distrikt, som den berör.

Järnvägsstyrelsen kommer som sagt fram till att den ur affärsekonomiska synpunkter inte kan tillstyrka järnvägsprojektet i fråga. Sedan säger emellertid styrelsen, att den dock kan vara med därom, såvida staten över budgeten anvisar medel till anläggningskostnaderna; i så fall vill styrelsen i princip inte avstyrka inrättandet av en sådan järnväg. Därefter kommer styrelsen fram till att tiden i varje fall inte kan vara mogen för igångsättande av ett sådant företag. Järnvägsstyrelsen uttalar i stället, att den tidpunkt, då företaget lämpligen kan genomföras, måste framstå såsom mycket avlägsen. Och till slut kommer järnvägsstyrelsen fram till att man för närvarande inte kan inlåta sig ens på ett principiellt ställningstagande i ämnet.

Jag vill inte klandra järnvägsstyrelsen på något sätt, ty den måste kanske se sin uppgift så, att endast strängt affärsekonomiska synpunkter skola dominera dess ställningstagande i olika sammanhang, men jag vill dock säga, att man med sådana utgångspunkter inte kommer någon vart, när det gäller de norrländska trafikproblemen. Det kan sålunda hända att järnvägsstyrelsen inte kan inlåta sig på ett övervägande från andra utgångspunkter än just de affärsekonomiska utan att ha fått särskilda direktiv därom från Kungl. Maj:ts sida, men jag frågar mig i alla fall, om inte järnvägsstyrelsen i olika sammanhang skulle kunna komma med antydningar om att en lösning av det eller det problemet skulle kunna ske på det ena eller det andra sättet o. s. v.

För att ytterligare antyda, hur tröstlösa vissa problem på detta område kunna te sig, skall jag tillåta mig anföra ytterligare ett exempel. Järnvägsstyrelsen har i sammanhanget haft anledning att

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

överbäga anordnandet av en stambillinje på sträckorna Härnösand—Örnsköldsvik—Umeå—Skellefteå—Haparanda, alltså utefter hela norrlandskusten. Järnvägsstyrelsen anser, att det inte kan finnas skäl för att anordna en sådan linje; även där är det de affärsekonomiska synpunkterna som dominera.

Nu ligger det emellertid så till, att enskilda företagare ha förberett en samverkan i syfte att åstadkomma linjetrafik för personbefordran direkt mellan Luleå och Sundsvall. Man menar att sträckan skall kunna tillryggaläggas på 14 timmar; huruvida den kalkylen håller kan jag inte bedöma. Meningen är vidare, att statens järnvägars taxor för tredje klass skola tillämpas, och man skall också tillämpa zontariff och tur- och returbiljett över hela linjen. Tur- och returbiljett skall kosta en och en halv gång priset för enkel biljett.

Vad säger nu järnvägsstyrelsen om detta? Jo, den säger, att en sådan stambillinje eller busslinje inte är någonting för statens järnvägar men att det ur vissa synpunkter inte kan få förekomma att enskilda företagare skola tillåtas ge sig in på ett sådant projekt; det måste reserveras för statens järnvägars eventuella initiativ i framtiden! Jag är alltså inte ute för att klandra järnvägsstyrelsen, men jag skulle vilja säga, att jag, med anläggande av norrländska synpunkter på frågan och med understrykande av behovet att någonting verkligen sker på detta område, inte kan komma till något annat resultat än detta: kan ingenting göras från det allmännas sida för utvidgning av kommunikationsnätet och förbättring av kommunikationsmöjligheterna i Norrland, så skall man åtminstone inte söka strypa enskilda personers och enskilda företags vilja och möjligheter att göra någonting eller verka i sådan riktning. Det är dock fråga om förbättrade kommunikationsmöjligheter för en betydande befolkning i en stor landsända av utomordentlig vikt för hela det svenska samhället.

Om man sålunda inte på initiativ från det allmännas sida kan lösa det här aktuella spørsmålet, så kan det enligt min

uppfattning inte vara riktigt, att man motsätter sig, att de ansökningar om fastställelse av taxor och tidtabeller m. m., som nu ligga hos länsstyrelserna, bifallas.

I det sammanhanget kan jag också gå vidare och säga, att järnvägsstyrelsen nog sträcker sig ganska långt, när det gäller att tillgodose egna önskemål i samband med de norrländska problemen. Det föreligger ju ett förslag om en effektivisering av isbrytningen på Norrland, och i detta förslag tar man sikte på att förstärka isbrytarmaterielen. Jag har inte sett järnvägsstyrelsens yttrande, men jag har hört det omnämnas, och, om jag inte är fel undermåttad, går det i den riktningen, att isbrytarberedskapen är fullt tillräcklig sådana den är och att sjöfarten är ett med statens järnvägar konkurrerande kommunikationsmedel, som man följaktligen skall söka hålla tillbaka. Jag tycker, att de affärsekonomiska synpunkterna inte böra få bli så dominerande. I detta fall är det ju inte så, att det är fråga om ett befordrande av enskilda intressen. Det är knappast heller en särskild landsändas intressen, som skola befordras, utan det är och måste vara ett det allmännas intresse att de olika delarna av landet komma i så nära kontakt med varandra som möjligt, att handelsutbytet mellan dem blir så intimt som möjligt och att det i denna tid av specialisering av produktion och vad som därmed sammanhänger måste skapas möjligheter och goda möjligheter för att den ena landsändan skall få sina produkter transporterade till den andra och vice versa.

Jag skall inte upptaga tiden längre. Jag skulle till sista blott vilja uttala den förhoppningen, att kommunikationsministern — jag beklagar att han inte är närvarande i kammaren — målmedvetet och energiskt och i syfte att komma till ett snabbt och verkligt resultat skall ge sig i kast med de norrländska trafikproblemen. Jag hoppas, att det då också skall bli möjligt för honom att åstadkomma sådana direktiv för järnvägsstyrelsen, att den icke skall känna

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

sig förhindrad att fullfölja sin påstådda mera förstående inställning till även norrländska intressen. Jag väntar mig, att mina antydningar i det föregående rörande järnvägsstyrelsen skola få ett mycket hårt och kärvt svar, och det skall bli mycket intressant att avlyssna detta svars närmare innehåll.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets föreliggande utlåtande.

I herr Velanders yttrande instämde herrar *Sten, Lars Andersson* och *Påls-son*.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag tror inte att det nyttar mycket till att ta några stora ord i munnen i en fråga sådan som denna. Ifall herr Velander hade väntat att han skulle få höra mycket stränga ord från min sida — och någon annan är det väl inte han har tänkt på — så blir han väl därför besviken.

Jag å min sida blev ju åtskilligt besviken över herr Velanders uttalanden på den här punkten, men jag skall ändå fatta mig mycket kort. Jag tror att kammaren, så glest besatt som den är, håller mig räkning för det.

Herr Velander upprepade oändligt många gånger att han inte riktade något klander mot järnvägsstyrelsen, men jag tror att alla äro överens om att hela hans anförande var ett enda klandrande av styrelsen för vad den gjort, vad den sagt, vad den inte gjort och vad den inte sagt. Som vi veta, herr talman, är det inte lätt för någon att tjäna två herrar, och det är nog i alldeles särskild grad svårt för järnvägsstyrelsen att å ena sidan till belåtenhet tjäna trafikanterna med deras många i och för sig mycket naturliga krav och å andra sidan samtidigt följa de direktiv som riksdagen och Kungl. Maj:t utfärdat om hur statsbaneföretaget skall ledas och skötas. I herr Velanders långa anförande i dag märkte jag inga som helst reminiscenser av de direktiv och uttalanden som från statsmakternas sida lämnats rörande de statliga företa-

gens ekonomiska skötsel. I dag var det uteslutande trafikanternas i och för sig mycket naturliga önskemål och krav som framfördes.

Jag skall inte alls gå in på taxeybyggnaden och liknande problem; jag tror inte att detta är platsen att nu diskutera sådant. Jag håller naturligtvis med herr Velander om att den utveckling, som bilismen har undergått, har kommit att inverka på järnvägarnas taxesättning. Man måste där se till, att man i någon mån kunde som affärsföretag möta den nya konkurrenten. Jag förstår inte att man kan klandra statsbaneledningen för att så har skett, eftersom ju företaget skall skötas enligt affärsmässiga principer.

Det är ju också så — tyvärr, ur den här synpunkten sett — att det endast är vid järnvägen som tarifferna äro uppbyggda med hänsyn till godsets värde o. s. v., som herr Velander talade om, under det att däremot de andra kommunikationsmedlen få ha en annan tariffering. För dessa andra kommunikationsmedel gälla ju inte heller samma transportskyldigheter o. s. v. som gälla för järnvägarna. Vi kunna inte komma ifrån, att dessa andra kommunikationsmedel arbeta under andra villkor, och det är då också ganska naturligt, såvitt jag förstår, att järnvägarnas avgiftsberäkning o. s. v. måste utformas under visst hänsynstagande till detta.

Jag vet inte, om herr Velander är villig att medverka till att man får ett fullt likartat system i fråga om tariffering o. s. v. för landsvägstrafiken och järnvägstrafiken, så att det kan bli lättare att tillgodose de önskemål som herr Velander här har givit uttryck åt i fråga om de mycket långväga transporterernas tariffering.

Jag kan inte uppehålla mig vid alla detaljerna i herr Velanders anförande, men jag vill beröra något som han sade på tal om järnvägsstyrelsens i dagarna avgivna utlåtande över dels en ifrågasatt järnvägslinje mellan Örnsköldsvik och Umeå, dels en expressbusslinje mellan Luleå och Sundsvall. Jag måste väl tolka herr Velanders uttalande även beträf-

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

fande järnvägsstyrelsens yttrande om den ifrågavarande järnvägslinjen som ett klander. Så långt som järnvägsstyrelsen i detta yttrande har sträckt sig i fråga om sympatier och uttalanden till förmån för järnvägsalternativet har emellertid åtminstone jag varit fast övertygad om att detta yttrande skulle vinna erkännande från norrländsbänkarna i riksdagen, men man kan uppenbarligen misstaga sig även i en sådan fråga. Jag kan emellertid inte förstå den tolkning som har kommit till uttryck i herr Velanders anförande.

Vad sedan angår busslinjen mellan Luleå och Sundsvall säger herr Velander, att järnvägsstyrelsen har motsatt sig att själv ordna en sådan trafik, men inte bara det, utan järnvägsstyrelsen motsätter sig också enligt herr Velander, att privata företag ombesörja trafiken. Jag tror, att herr Velander har läst yttrandena något för hastigt. Jag kanske kan få erinra om att norrländskommitténs betänkande om s. k. stambillinjer bl. a. innehöll förslag om en linje utefter hela kusten från Luleå ned till Sundsvall. Man hade räknat med en tariffering helt efter de grunder, som tillämpas vid vanlig järnvägstrafik, med genomgående avgiftsberäkning för järnväg och bilar o. s. v. Mot detta sätt för avgiftsberäkningarna gjorde järnvägsstyrelsen i sitt yttrande år 1947 vissa erinringar, men jag vill understryka att järnvägsstyrelsen förklarade sig icke ha någonting emot att verkställa en utredning i fråga om stambillinjerna, om den fick i uppdrag att göra en sådan utredning. Något sådant utredningsuppdrag har emellertid inte lämnats järnvägsstyrelsen från Kungl. Maj:ts eller någon annans sida. Under den tid, som har gått, har man vidare ständigt från olika myndigheters sida inskäppt vikten av återhållsamhet i fråga om landsvägstrafiken för att spara bensin och oljor, och statens järnvägar såsom ett statligt företag har helt naturligt betraktat det som en skyldighet att ställa sig fullt lojal till de direktiv som sålunda utfärdats från statsmakernas och myndigheternas sida och därför inte ansett det lämpligt att under de

senaste åren vidtaga någon åtgärd för nämnvärd utvidgning av sin egen biltrafik. Kvar står emellertid, att järnvägsstyrelsen har sagt, att den inte har någonting emot att närmare undersöka möjligheterna för en sådan busslinjetrafik, vilken ju enligt vad som föreslås i norrländskommitténs betänkande skulle handhas av statens järnvägar.

Nu har det ju från privat håll framförts en begäran — jag skall inte närmare gå in på den nu — om att få öppna en direkt snabbillinje mellan Luleå och Sundsvall. Järnvägsstyrelsen har beretts tillfälle att yttra sig över den framställningen, och det är riktigt att järnvägsstyrelsen avstyrker densamma, men som ett viktigt komplement till detta avstyrkande skall jag också be att få läsa upp slutet av järnvägsstyrelsens skrivelse, som inte stämmer riktigt med vad herr Velander sade i fråga om järnvägsstyrelsens ovillighet att själv göra någonting. Järnvägsstyrelsen har först sagt, att den i princip inte anser det riktigt tilltalande, att man, om man nu skall anordna de olika stambillinjerna som norrländskommittén har föreslagit, låter privatföretag ta de linjer som av allt att döma ha förutsättningar att bli ganska lönande som bilföretag, medan statens järnvägar skall ta hand endast om tvärlinjerna, som skola gå in i lappmarken och som väl knappast något enskilt företag är villigt att åtaga sig. Järnvägsstyrelsen skriver, att den anser det ur alla synpunkter rimligt, att statens järnvägar får taga även de sträckor, som i någon mån kunna bidra att minska statens kostnader, och inte bara taga de sträckor som med säkerhet bliva förlustbringande. Till slut säger styrelsen: »Ett tillstånd för annat företag att anordna långlinjetrafik med omnibus på sätt här avses skulle vara ägnat att ytterligare försvåra en rationell lösning av kommunikationsförhållandena å den norrländska kuststräckan och att föregripa statsmakernas slutliga ställningstagande till denna fråga. Därest det redan nu, innan klarhet vunnits angående frågorna om fortsatt järnvägsbyggande eller inrättande av stambillinjer, skulle

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

anses försvarligt att öka busslinjetrafiken utefter norrlandskusten med en snabbtrafiklinje, synes det böra ankomma på statens järnvägar att ombesörja denna trafik, som då skulle kunna samordnas med järnvägstrafiken på ett sätt, som åstadkomme de största fördelarna för trafikanterna.» Här föreligger det alltså ett klart positivt uttalande av järnvägsstyrelsen, att den, om det skulle bli fråga om att utan avvaktande av resultatet av den utredning, som statsutskottet nu förordar, sätta i gång med ökad snabbbusstrafik här utefter kusten, anser att statens järnvägar bör få i uppdrag att handha denna trafik. Jag misstänker emellertid att det blir ett svårt problem att träffa avtal — vilken form sådana avtal än skola ha — med de olika bussföretag som finnas på linjen, men det är ju en sak som får bli föremål för utredning. Men jag protesterar i all vänlighet emot att man söker göra gällande, att statens järnvägar både vägrar att själv göra någonting och motsätter sig att andra göra något. Jag vill bara säga, herr talman, att detta inte är en riktig historieskrivning. Därför har jag inte velat att uttalandet skulle få stå oemotsagt. Annars hade jag inte tagit till orda här i dag.

Herr NÄSTRÖM: Herr talman! För några år sedan gjorde statsutskottet en resa utefter den kuststräcka som det här gäller, och åtminstone jag fick den uppfattningen, att de flesta av statsutskottets ledamöter voro mycket positivt inställda till ett ordnande av kommunikationerna för dessa områden. Denna inställning visar sig ju också i det utlåtande som här föreligger i dag, och vi norrlänningar äro mycket tacksamma härför, men det finns en del ting att påpeka i det här sammanhanget också.

Just nu kanske vi mer än någonsin tidigare ha fått klart för oss vad exporten av massa, trävaror och malm betyder för landet. Avsättningsmöjligheterna för dessa produkter beröras ju i mycket hög grad av det spörsmål som vi nu diskutera.

Jag skall inte försöka analysera järnvägsstyrelsens inställning till dessa frågor. Vår uppfattning är närmast den, att järnvägsstyrelsen tydligen vill avvakta och se, men vad vi äro mycket intresserade av är hur länge detta avvaktande kommer att pågå. Jag förstår mycket väl järnvägsstyrelsen när den anser att en privat billinje mellan Sundsvall och Luleå skulle beta av fältet i förväg på ett sätt som skulle göra det svårare för järnvägsstyrelsen att senare antingen bygga en järnväg eller inrätta en egen busslinje. Vad angår linjen Sundsvall—Luleå, är det utan tvivel nödvändigt att få en dylik förbindelse. Men en billinje kan under inga förhållanden vara den mest idealiska lösningen för befolkningen i dessa trakter. Alla förstå väl att man inte annat än i absolut nödfall sätter sig i en buss och skakar fram på vägarna i tolv timmar.

Herr Velander satte nog fingret på en öm punkt, då han konstaterade, att järnvägsstyrelsen inte vill framlägga ett eget förslag till byggande av en järnväg, inte vill upprätta en egen busslinje och inte heller vill tillråda att ett privat bussföretag får ta hand om trafiken. Resultatet av en dylik inställning från järnvägsstyrelsens sida blir ju ingenting annat än att befolkningen där uppe måste finna sig i ytterligare dröjsmål med kommunikationsfrågans lösning. Vi hade verkligen trott att vi inom rimlig tid skulle kunna få tillfredsställande kommunikationer inom detta kustområde. Men när nu det ena året efter det andra går utan att något blir åtgjort, börja vi misströsta. Jag förstår mycket väl att det allmänna ekonomiska läget tvingar järnvägsstyrelsen till en viss återhållsamhet. Men skulle den järnvägsstyrelse, som fungerade t. ex. kring sekelskiftet, ha haft samma inställning som vår nuvarande järnvägsstyrelse, skulle Sverige säkerligen i dag ha varit ett i fråga om kommunikationer synnerligen efterblivet land.

Från en del håll hör man också påstås, att järnvägsbyggandets tid i vårt land skulle vara förbi. Jag tror inte att den uppfattningen är riktig. Vi norrlän-

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

ningar skulle i varje fall bli mycket tacksamma, om järnvägsstyrelsen redan nu ville dra upp riktlinjerna för kommunikationernas ordnande i Norrland. Vi begära inte att järnvägsstyrelsen i dag skall utlova, att den år 1950, 1954 eller 1955 skall förverkliga det ena eller andra förslaget, ty det vore säkerligen för mycket begärt. Järnvägsstyrelsen bör emellertid enligt vår uppfattning redan nu utarbeta preciserade förslag som kunna ligga färdiga för att omedelbart realiseras om det t. ex. kommer en ny depressionstid med stor arbetslöshet. Om järnvägsstyrelsen, som den nu tycks vilja göra, uppskjuter utarbetandet av dessa förslag till dess att arbetslösheten är ett faktum, blir följden säkerligen att man då inte kommer att hinna få fram några detaljerade förslag till dessa kommunikationsfrågors lösning förrän depressionstiden är förbi och vårt land på nytt är inne i en högkonjunktur, då man åter säger att man på grund av det allmänna läget, brist på arbetskraft o. s. v. inte kan genomföra dessa förslag. Vi norrlänningar frukta att det på detta sätt skall uppstå en ständig saxning, som leder till att våra kommunikationsfrågor aldrig bli lösta.

Vi tro inte att det gagnar saken att här uppträda med stora ord och later. Vi vilja bara rikta en vördsam hemställan till järnvägsstyrelsen att redan nu göra klart ett förslag till lösning av våra kommunikationsproblem, även om man inte i dag kan fastställa en viss tidpunkt då förslaget skall förverkligas.

Det är helt enkelt nödvändigt att få till stånd en förnuftig lösning av kommunikationsproblemen i Norrland. Vi kunna inte i längden ha det på samma sätt som hittills, utan det måste bli en ändring. Det är ju i första hand järnvägsstyrelsen som sitter inne med erforderlig sakkunskap på detta område, och det ankommer därför på järnvägsstyrelsen att utarbeta nödvändiga planer. En verkstyrelse är väl inte bara till för att fullgöra uppdrag, som den får från regeringen och riksdagen, utan den bör väl även i någon mån ta egna initiativ.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Det förefaller mig som om man på vissa håll hade svårt att dra gränsen mellan Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen och således göra klart för sig, vilka befogenheter som järnvägsstyrelsen har.

Läget är ju det, att norrlandskommittén har avgivit ett betänkande som, såvitt jag vet, nu ligger hos Kungl. Maj:t eller har utsänts på remiss till olika instanser — jag har inte närmare kännedom om hur det just nu ligger till med den saken. Järnvägsstyrelsen har för sin del gjort vissa uttalanden och in i det sista verkställt olika utredningar som Kungl. Maj:t anbefallt järnvägsstyrelsen att göra, förmodligen väl för att Kungl. Maj:t skall kunna ta ställning till norrlandskommitténs vittomfattande förslag. Jag kan inte förstå, att järnvägsstyrelsen i denna situation skulle kunna handla på egen hand eller ta vissa initiativ utan att först veta, vad Kungl. Maj:t vill. Det gäller ju här frågor av oerhört stor betydelse även ur andra än rena järnvägsynpunkter.

Järnvägsstyrelsen har, såvitt jag kan begripa, ingen som helst skuld till den långa väntan som man nu från norrlandshåll påtalar att man fått finna sig i. Vi beklaga säkerligen alla det dröjsmål som uppkommit, men faktum är ju att det i dagens läge finns en mängd kommunikationsproblem och andra frågor som vi snabbt skulle vilja ha lösta här i landet men som vi inte kunna lösa på grund av det nuvarande ekonomiska läget.

Om Kungl. Maj:t när det gäller dessa speciella norrlandsfrågor vill göra undantag från den allmänna politiken, måste järnvägsstyrelsen i varje fall först få direktiv av regeringen innan järnvägsstyrelsen kan åtgöra något i saken. Om man tänker på hur statens järnvägars anslagskanden ha behandlats vid denna riksdag, måste var och en förstå, att det är uteslutet att järnvägsstyrelsen nu skulle kunna komma med några proppar om mera betydande investeringar. Statens järnvägar har ju fått vidkännas kraftiga nedskärningar då det gällt ytterligare medel till elektrifiering, banför-

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

stärkning, nyanskaffning av materiel o. s. v.

Vidare vill jag till herr Näsström säga, att jag inte tror, att om man ser t. ex. på kommunikationerna för övre Norrland sådana de se ut i dag och huru de utvecklats ända in i det sista, man med fog kan göra gällande, att om den järnvägsstyrelse, som vi hade kring sekelskiftet, hade haft samma inställning som nuvarande styrelse, skulle Sverige nu ha varit ett i fråga om kommunikationer synnerligen efterblivet land. Utvecklingen bevisar nog raka motsatsen.

Herr HEIDING: Herr talman! Jag förstår att norrlänningarna äro intresserade av att få sina kommunikationsproblem lösta inom rimlig tid. Då vi från statsutskottets sida uttalat oss så positivt, som vi ha gjort i det föreliggande utlåtandet, väntade jag faktiskt att det inte skulle behöva bli någon längre debatt. Herr Velander har emellertid här dragit in även taxefrågan. Det är ett problem som vi i statsutskottet inte ha kunnat ta ställning till, utan det ankommer på järnvägsstyrelsen att lösa den frågan. Järnvägsstyrelsens representant här har också redogjort för hur det ligger till, och alla måste väl medge, att även järnvägsstyrelsen kan ha att kämpa med vissa svårigheter då det gäller att realisera olika önskemål. Jag utgår emellertid ifrån att allt vad som i nuvarande läge kan göras för att lösa Norrlands kommunikationsfrågor också kommer att göras.

Herr Velander framhöll i sitt anförande att det inte bara var ett enskilt utan även ett allmänt intresse att kommunikationerna i Norrland ordnades. Jag försäkrar herr Velander att vi alla äro intresserade av att få en hel del av dessa norrlandsfrågor lösta ju förr dess hellre. Norrlandskommittén har också lagt fram ett flertal förslag. Vi hoppas nu att vi till en början skola kunna realisera åtminstone en del av dessa förslag, och sedan får väl resten förverkligas så snart det blir möjligt. Man bör under alla omständigheter inte dröja

alltför länge med att uppfylla de önskemål som statsutskottet uttalar sig om i sitt utlåtande, ty vi måste alla göra vårt bästa för att få dessa problem lösta. Jag förutsätter att sedan frågan nu har diskuterats i kammaren skall järnvägsstyrelsens närvarande representant göra sitt allra bästa för att söka påverka järnvägsstyrelsen, så att det inte blir någon eftersläpning på det hållet, utan att de önskemål, som statsutskottet uttalar i utlåtandet, måtte förverkligas inom det närmaste året.

Jag yrkar, herr talman, bifall till statsutskottets hemställan.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag avsåg i mitt förra anförande att belysa, att de långväga transporterna på grund av utvecklingen i taxehänseende belastas väsentligt hårdare än man med tidigare utgångspunkter för taxesättningen skulle ha kommit fram till. Jag tror, att det är riktigt och inte kan bestridas från något håll. Jag menar också, att detta är ödesdigert, ty det hämmar utvecklingen just inom den del av landet, som vi här närmast tala om. Om vi tänka exempelvis på tillverkningen av papper och massa, tror jag, att det finns produkter, som där kunde framställas och som industrien skulle vara mycket intresserad av att framställa, men denna produktion kan inte ske, därför att den är beroende av en kontinuerlig export och alltså av att man kommer fram till isfria hamnar året om. De nuvarande järnvägstaxorna äro emellertid prohibitiva — det går inte. Det är klart att sådana exempel måste framstå som ytterst oroande för norrlänningarna.

Herr Lundqvist menade, att jag hade gjort järnvägsstyrelsen orättvisa i ett par hänseenden. Det gällde bland annat järnvägsstyrelsens inställning till de ansökningar, som förelågo från vissa företag om anordnande av en stambillinje eller busslinje utefter den norrländska kusten. Järnvägsstyrelsen säger, att den för sin del inte kan gå med på att fullfölja vissa uppslag, därför att de inte äro affärsekonomiskt betingade. Den säger

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

sedan, att tiden inte ens är mogen för ett principbeslut därom. Slutligen motsätter den sig ansökningar, som ta sikte på att i viss utsträckning lösa ett kommunikationsproblem av betydelse ur norrländsk synpunkt. Hur skall detta karakteriseras? I mitt tidigare anförande sade jag något om att det kanske sammanhänger med att järnvägsstyrelsen inte anser sig ha befogenheter att närmare inlåta sig på en prövning av här aktuella spörsmål, utan att Kungl. Maj:t först hade anmodat järnvägsstyrelsen därom. Men järnvägsstyrelsen hade väl ändå kunnat antyda hur en lösning i positiv riktning skulle kunna ernås. Nu är det ju inte här fråga om någonting alldeles nytt, ty de företag, som vilja starta denna buss-billinje och på den tillämpa en sådan taxesättning, som norrlandskommittén tagit sikte på, äro redan verksamma i trafik mellan de olika städerna. I det läget tycker jag dock, att det är än mera uppenbart att deras projekt inte får avvisas. Det får så mycket mindre avvisas som, efter vad jag trott mig förstå, dessa företagare kunna reflektera på även godstransporter längs norrlandskusten, sedan garantier föreligga för att man har vägar och broar som kunna tåla en sådan trafik.

Sedan ansåg ju herr Lundqvist, att jag var mycket orättvis, när det gällde järnvägsstyrelsens yttrande angående frågan om en järnväg mellan Örnsköldsvik och Umeå. Det förstår jag inte. Järnvägsstyrelsen säger först, att man inte kan lösa frågan genom en stambillinje; en järnväg måste vara att föredraga. Därefter sägs, att ur företagsekonomisk synpunkt måste järnvägsprojektet bestämt avstyrkas. Sedan säger man: Vill det allmänna anvisa medel till täckande av anläggningskostnaderna, kan järnvägsstyrelsen i princip gå med på förslaget. Men sedan anför järnvägsstyrelsen, att tiden inte är inne att fatta ens ett principbeslut därom. Och slutligen — och det är ganska intressant för oss norrlänningar — faller järnvägsstyrelsen tillbaka på den pågående utredningen angående näringslivets lokalisering på ett ur allmän synpunkt ändamålsenligt sätt. Genom den utred-

ningen säger sig järnvägsstyrelsen förvänta, att klarhet skall vinnas, huruvida det över huvud taget kan anses motiverat att genom statliga åtgärder av avsedd art och omfattning påverka näringslivets utveckling och differentiering inom här berörda områden. Med sådana uttalanden från järnvägsstyrelsens sida som utgångspunkt framstår det som uppenbart, att inte något omdöme, som fällits i förevarande sammanhang, kan vara för hårt!

Herr STEN: Herr talman! Det är endast ett uttalande av herr Lundqvist och ett annat av herr Heiding, som jag skulle vilja göra ett litet tillägg till.

Herr Lundqvist framhöll att Kungl. Maj:ts beslut med anledning av norrlandskommitténs förslag måste avvaktas, innan järnvägsstyrelsen kunde visa någon ytterligare aktivitet i denna fråga. Jag förmodar att de från norrlandsbankarna, som yttrat sig här, inte ha något emot att verkningarna av den riksdagens opinionsyttring, som ligger i detta utskottsutlåtande, komma att sträcka sig jämväl till Kungl. Maj:ts kansli och att alltså det föreliggande hindret för järnvägsstyrelsens aktivitet måtte kunna undanröjas.

Herr Heiding tycktes vilja framhålla det faktum, att det över huvud taget uppstått en liten debatt i denna fråga, som ett tecken på otacksamhet gent emot statsutskottet. Jag vill då säga, att vi tvärtom äro mycket tacksamma för statsutskottets behjärtade medverkan för att föra dessa frågor närmare sin lösning.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Här skedde tydligen en viss sammanblandning mellan olika begrepp i herr Velanders anförande, då han talade om alternativet järnväg eller bil mellan Örnsköldsvik och Umeå. Det har ingenting med stambillinjerna att göra, utan det är fråga om lastbilstransporter å ena sidan och järnvägstrafik å andra sidan. Där har i varje fall järnvägsstyrelsen klart givit sitt förord för järnvägsalter-

Ang. förbättring av kommunikationsförhållandena i Norrland.

nativet. Jag trodde för min del, att detta förord var någonting som norrlänningarna kanske blivit förvånade över men i varje fall vore mycket tacksamma för. Men det hindrar inte att herr Velander i samband med att han berörde järnvägsstyrelsens ståndpunkt i denna fråga avgav ett klandervotum även på den punkten. Det var det som jag sade att jag omöjligt kunde förstå.

Däremot kan jag mycket väl förstå, att man som trafikant och bygderepresentant hävdar de synpunkter som man för fram här. Men jag tycker förstås att det ändå måste vara litet svårt att ena dagen intaga en viss ståndpunkt i de ekonomiska frågorna och den andra dagen rösta utan reservation för en diametralt motsatt ståndpunkt. Vi kunna inte komma ifrån i alla fall att vi samtliga i denna kammare ha varit med om att säga ifrån att investeringar av denna art få anstå. På den punkten har jag inte sett någon reservation från de håll, där man nu klandrar järnvägsstyrelsen för att den inte, i strid mot de allmänna direktiv som Kungl. Maj:t och riksdagen utfärdat, satt i gång som om ingenting förekommit av den art som jag nyss talade om.

För mig är ställningen här, herr talman, naturligtvis litet ömtålig. Jag har icke något som helst bemyndigande och ingen befogenhet att göra något uttalande på järnvägsstyrelsens vägnar. Därför tycker jag inte, att det är riktigt trevligt heller att man här, på det sätt som min ärade vän herr Velander gör, vill utnyttja denna debatt för en stor uppgörelse med statsbaneledningen om alla dessa utomordentligt viktiga problem. Jag har här endast för min personliga del reagerat mot vissa överdrifter och felaktigheter, som jag tyckte inte borde få stå oemotsagda. Men det kan inte tillkomma mig eller ens vara lämpligt att jag här söker ge en uttömmande redogörelse för hur järnvägsstyrelsen ser på dessa problem. Saken är alltför allvarlig för att behandlas så lättvindigt. Jag förstår naturligtvis att man från norrbottn—västerbottensbänken vill slå vakt om sina egna intressen, men jag kan

inte från min plats här och vill inte heller ge sken av att prestera den utförliga och fullständiga redogörelse för dessa frågor, som skulle krävas för deras bedömande.

Herr HEIDING: Herr talman! Herr Sten måste ha missuppfattat mitt uttalande nyss. Jag har aldrig sagt att man visade otacksamhet gent emot statsutskottet genom att ta upp en debatt. Jag sade att norrlänningarna fått tillfälle att uttala sina önskemål här, när järnvägsstyrelsens representant var närvarande och således kan på sätt och vis föra frågan framåt. Vad jag kanske uttalade ett visst missnöje med var, att herr Velander alltför mycket uppehöll sig vid taxefrågorna, vilka jag ansåg borde prövas på annat ställe än i riksdagen.

Herr VELANDER: Herr talman! Herr Lundqvist vill göra gällande, att jag här eftersträvat en stor uppgörelse med järnvägsstyrelsen. Men det påståendet är nog inte riktigt. Jag har blott på vissa punkter refererat ett yttrande, som järnvägsstyrelsen nyligen avgivit. Jag tror, att det blir mycket svårt för herr Lundqvist att visa, att jag därvidlag skjutit över målet.

Sedan menade herr Lundqvist, att vi, som i det här fallet befinna oss på samma linje som statsutskottet, äro en smula lättsinniga, därför att vi, som ju annars hålla på sparsamhetskravet, nu äro beredda att gå in för kostnadskrävande åtgärder. Jag har uppfattat saken så, att statsutskottets föreliggande utlåtande tar utslutande sikte på en utredning om hur de i utlåtandet berörda problemen skola kunna lösas. Det säges inte i statsutskottets utlåtande, att det skall bli den eller den stambillinjen eller det eller det järnvägsföretaget, utan blott att de och de uppslagen skola sorgfälligt övervägas. Tills en klarläggande utredning föreligger, är jag, herr Lundqvist, fullkomligt obunden, fastän jag själv i norrlandskommittén varit med om att överväga dessa uppslag och funnit dem vär-

Interpellation ang. reservbarnmorskornas pensionsfråga.

da att ytterligare utredas och belysas, men jag räknar med att de åtgärder, som man slutligen kan komma att förordna, skola utgöra ett led i en utveckling av betydelse för Norrland med verkningar samhällsekonomiskt och i andra hänseenden.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag vill bara understryka, att jag helt ansluter mig till vad statsutskottet här har föreslagit. Vad jag vänder mig mot är de uttalanden som herr Velander gjorde och som gingo långt utöver vad statsutskottet skrivit. Herr Velander beklagade sig ju över uppskovet o. s. v. Statsutskottet förordar mycket riktigt, att vissa utredningar skola göras och vissa planer utarbetas, men utskottet tar avstånd från herrar motionärers krav att dessa planer skola framläggas redan för instundande höstriksdag eller senast vid 1950 års riksdag. Statsutskottet vill endast ha en plan uppgjord över stambil-linjer.

Jag önskar således, herr talman, än en gång klargöra, att jag ingenting har att invända mot vad statsutskottet föreslår, men att jag måst vända mig mot vissa uttalanden av herr Velander som gå längre än utskottets förslag.

Herr NÄSSTRÖM: Herr talman! Det var en passus i herr Lundqvists förra anförande som jag fann litet egendomlig.

Herr Lundqvist yttrade — i varje fall var det hans tankegång — att vi norr-länningar ena dagen komma med krav, vilkas förverkligande skulle kosta mycket pengar, och andra dagen ansluta oss till den allmänna politiken med investeringsstopp. Det är väl, herr Lundqvist, inte en fullt riktig beskrivning av vår hållning. Vi ha ju inte begärt några omedelbara utgifter för att lösa Norrlands kommunikationsproblem. Det enda vi ha begärt är att planer och förslag skola utarbetas redan nu, så att de ligga fullt färdiga för att omedelbart kunna förverkligas den dag då det ekonomiska läget i landet förbättrats så pass att vi kunna realisera dessa förslag.

Inom parentes vill jag för övrigt erinra om att möjligheterna att förbättra vårt ekonomiska läge i någon mån också sammanhånga med lösandet av Norrlands kommunikationsproblem.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs änyo statsutskottets utlåtanden:

nr 145, i anledning av väckt motion angående Norrbottens försörjningsproblem; och

nr 146, i anledning av väckt motion angående utredning om byggande av väg från Sädvaluspen till Graddis.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 147, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 235, till Konungen angående upphävande av bestämmelserna om slaktgodemän.

Interpellation ang. reservbarnmorskornas pensionsfråga.

Ordet lämnades på begäran till herr NILSSON, BROR, som anförde: Herr talman! I en motion i andra kammaren nr 312 år 1948 föreslogs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt utredning av de s. k. reservbarnmorskornas pensionsfråga.

I motionen erinrades om att före 1938 voro de vid förfall för distriktsbarnmorskorna tjänstgörande reservbarnmorskorna i pensionshänseende sämre ställda än distriktsbarnmorskorna. Medan distriktsbarnmorskorna ägde obligato-

Interpellation ang. reservbarnmorskornas pensionsfråga.

risk pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt, hade reservbarnmorskorna pensionsrätt först efter särskild tjänstereglering. Sådan reglering hade i allmänhet icke verkställts av landsting, varför f. d. reservbarnmorskor icke fått tillgodoräkna sig sådan tjänstgöring för pension. Det sammanlagda antalet av sålunda berörda f. d. reservbarnmorskor uppskattades till omkring 100. Med anledning av ifrågavarande motion anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning beträffande möjligheten att ernå förbättrade pensionsvillkor för f. d. reservbarnmorskor samt för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen måtte föranleda.

I ärendet synes emellertid därefter intet hava blivit åtgjort. I det av 1944 års pensionsutredning den 30 oktober 1948 avgivna betänkandet med förslag angående pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke statliga befattningshavare omnämnes icke reservbarnmorskornas pensionsfråga. Ej heller har Kungl. Maj:ts proposition nr 200 till årets riksdag med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke statliga befattningshavare berört denna fråga.

Då de otillfredsställande pensionsförhållandena för f. d. reservbarnmorskor alltjämt äro rådande och det synes synnerligen behjärtansvärt att förbättring härutinnan snarast kommer till stånd får jag hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande fråga:

Avser herr statsrådet att vidtaga några åtgärder för att skyndsamt bringa de f. d. reservbarnmorskornas pensionsfråga till en definitiv lösning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa be-

stämmelser i avseende å kommunindelingsreformens ikraftträdande, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1949/50 till moderskapspenning;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 till civilförsvaret;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1949/50 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 141, i anledning av väckta motioner om restitution av krigskonjunkturskatt till Loss- och lastningsföreningen Hamnarbete u. p. a. i Sundsvall;

nr 142, i anledning av väckta motioner angående anslag för upplysningsverksamhet rörande reumatiska sjukdomar;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Svenska skifferoljeaktiebolagets framtida verksamhet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 149, i anledning av kamrarnas återremiss av den under punkten 1:o) i statsutskottets utlåtande nr 48 behandlade frågan angående anslag till nybyggnad för statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier jämte i ämnet väckta motioner;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av pensionsförhållandena för vissa befattningshavare m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1949/50;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till teckning

av aktier i Aktiebolaget Aerotransport m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statlig affärsbank m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 72, såvitt propositionen avser förlängning av giltighetstiden för förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt, samt benyudigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall förordna om restitution av pappersskatt, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 40, i anledning av väckta motioner angående skatt på s. k. kolorerad veckopress;

nr 41, i anledning av väckta motioner angående sänkning i vissa fall av nöjes-skatten för biografreställningar, m. m.; samt

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 33, i anledning av fullmäktiges i riksbankens förslag till vissa ändringar i lagen den 30 juni 1934 för Sveriges riksbank och i bankoreglementet m. m.;

nr 34, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till vissa ändringar av reglementet för riksgäldskontoret;

nr 35, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning i fråga om arvoden till styrelsens suppleanter;

nr 37, med förslag till ändrad lydelse av § 10 instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgälds-verken;

nr 38, angående regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, m. m.;

nr 40, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning i fråga om viss ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente för riksdagens verk, m. m.; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av pensionsförhållandena för vissa befattningshavare, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet, jämte en i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen, dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus, dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303), dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård jämte i ämnet väckta motioner;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens forskningskommitté för lantmannabyggnader under budgetåret 1949/50;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att vidtaga de åtgärder, som erfordras för Sveriges anslutning till Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO);

nr 39, i anledning av väckta motioner angående anslag till stationerande av bevakningsfartyg för sillfisket vid Island;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bekämpandet av hönstufus m. m.;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; samt

nr 43, i anledning av väckt motion angående åtgärder för tryggnad av vissa jordägares rätt till fiske;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skyndsamt utredning rörande åtgärder till skydd för barn och ungdom mot sexualförbrytare; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om översyn av kristidsförvaltningen främst ur rättssäkerhetens synpunkt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.48 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 17 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utarbetande och tryckning av register över kyrkomötets protokoll jämte bihang för åren 1920—1948; och

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, såvitt angår trettonde huvudtiteln.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtids-

tillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.; samt

nr 247, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1949 å folkpensioner, dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Aberopande bifogade läkarintyg anholder jag vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen t. o. m. den 31 maj 1949.

Stockholm, Södersjukhuset, den 16 maj 1949.

Gustav Möller.

Interpellation ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

Härmed intygas, att statsrådet *Gustav Möller*, på grund av blodbrist och allergisk diates, är arbetsoförmögen t. o. m. den 31 maj 1949.

Stockholm den 16 maj 1949.

N. G. Nordenson,
leg. läkare.

Till riksdagens första kammare.

Under återopande av bilagda läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 16 maj—21 maj 1949.

Jönköping den 16 maj 1949.

Olof Löthner.

Lagman *Olof Löthner*, som tidigare av mig vårdats för knäskada, har nu enligt röntgenundersökning i dag symtom på komplikation av denna skada. Han lider av deformerings i ledbrosken samt s. k. fläckig kalkatrofi i knäskålen. Han behandlas här med röntgen och är på grund därav förhindrad att delta i riksdagsarbetet tiden 16 maj—21 maj 1949.

Centrallasarettets kirurgiska avd., Jönköping, den 16 maj 1949.

E. Hasselström.
Lasarettsläkare.

De begärda ledigheterna beviljades.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 25, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 138—142 och 148—154, bevillningsutskottets betänkanden nr 38—41 och 43, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 33—35 och 37—41, första lagutskottets utlåtanden nr 33—35, andra lagutskottets utlåtande nr 28, jordbruksutskottets utlåtanden nr 13, 35—39 och 41—43, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 12 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

Interpellation ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

Herr LUNDGREN erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Bland

länsbostadsnämndernas arbetsuppgifter ingår att handlägga ärenden rörande viss lån- och bidragsgivning. Sålunda ha nämnderna betrotts med ansvaret att fördela de summor, som av allmänna medel anslås för lån och bidrag till bygande och förbättring av egna hem. Detta ansvar, som sålunda rent formellt åvilar länsbostadsnämnderna, kan emellertid sägas i väsentlig grad ankomma på de kommunala förmedlingsorganen, kommunalnämnden eller drätselkammaren. Till dessa skola nämligen i ett stort antal fall låne- eller bidragsansökningar ingivas, varvid förmedlingsorganen skola granska och bestyrka de uppgifter om sökandens ekonomiska förhållanden, som lämnats i ansökningen. I vissa fall skola även förmedlingsorganen lämna uppgifter rörande taxeringar.

Från Västerbottens län kunna exempel anföras, som visa att dessa frågor handhåfts på ett sätt som ådagalägger en förvånande brist på ansvarskänsla. Sålunda ha i många fall ärenden handlagts på ett slentrianmässigt sätt hos länsbostadsnämnden. Avgörandena ha grundats allenast på de uppgifter som delgivits nämndens ledamöter genom färdigställda föredragningslistor. Någon kontroll genom nämndens tjänstemän av dessa uppgifter har i allmänhet icke förekommit. De av förmedlingsorganen lämnade uppgifterna hade godtagits. Dessa uppgifter ha emellertid icke alltid varit vederhäftiga. Så har t. ex. från en kommunalnämnd meddelats, att det vore alltför tidsödande och arbetsamt att göra utdrag ur taxeringslängderna, varför man ifyllt frågeformuläret med siffror som man tyckte skulle passa. För ledamöterna i länsbostadsnämnden finnes i praktiken ingen möjlighet annat än i enstaka undantagsfall att bedöma de på föredragningslistan angivna uppgifterna.

Vid den undersökning, som gjordes i detta fall, visade det sig att de uppgifter som sökandena lämnat i nästan samtliga fall voro oriktiga. Ansökningarna återremitterades med allvarlig erinran till förmedlingsorganet. Vid den förnyade prövningen visade det sig att länsbostadsnämnden i många fall väsentligt

Interpellation ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

fick ändra sin tidigare intagna ståndpunkt. Den senare prövningen ledde till en besparing på 14,8 % i förhållande till den första.

De sålunda blottade missförhållandena få icke tagas till stöd för något allmänt omdöme om de bostadspolitiska organens sätt att handlägga olika ärenden. Men man måste dock ha uppmärksamheten riktad på dem. Det inträffade kan ge anledning att fråga om den nuvarande ordningen är den lämpligaste eller om icke vissa av uppgifterna borde överföras på andra organ, vilka äga faktiska förutsättningar för en noggrann saklig prövning av varje förekommande ärende.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för

socialdepartementet rikta följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat förekomsten av missförhållanden av den art som här påtalats?

2) Vilka åtgärder anser statsrådet kunna vidtagas för att trygga önskvärd saklighet vid prövningen av ärenden varom här är fråga?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.09 eftermiddagen.

In fidem
Eric Carlén.